



# Dětské zájmové sdružení Altamira v Kosmonosích

## Bakalářská práce

*Studijní program:* B7507 – Specializace v pedagogice  
*Studijní obory:* 7105R056 – Historie se zaměřením na vzdělávání  
7507R036 – Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

*Autor práce:* **Iva Kabátková**  
*Vedoucí práce:* PhDr. Pavel Smrž



## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Iva Kabátková**  
Osobní číslo: **P16000355**  
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**  
Studijní obory: **Historie se zaměřením na vzdělávání**  
**Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání**  
Název tématu: **Dětské zájmové sdružení Altamira v Kosmonosích**  
Zadávací katedra: **Katedra historie**

### Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zachycení vývoje dětského zájmového sdružení Altamira, které se nachází v areálu pravěkého skanzenu v Kosmonosích, a to od jeho vzniku až po současnost. Bakalářská práce se bude hlouběji zabývat příčinami a motivy vzniku sdružení, způsobem práce s dětmi a jejím přínosu jakožto volnočasovými aktivitami. Téma bude zpracováváno na základě kronik oddílů dětského zájmového sdružení, orální historie a s využitím sekundární literatury.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**HÁJEK, Bedřich. Děti, vedoucí, volný čas: Ilustroval Jana WIENEROVÁ. Praha: IDM MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1.**

**HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogika volného času. 2. přeprac. Vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.**

**LEVINE, Peter A. a Maggie KLINE. Prevence traumatu u dětí: průvodce k obnovení důvěry, vitality a odolnosti. 1. vyd. V českém jazyce. Praha: Maitrea, 2014. ISBN 978-80-87249-61-1.**

**UNGER, Josef. Člověk ve středověku: svědectví archeologických pramenů. Hradec Králové: Společnost experimentální archeologie, 2012. Popularizace archeologie. ISBN 978-80-905374-0-8.**

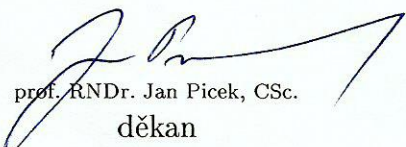
**WALDHAUSER, Jiří. Archeologická tajemství Mladé Boleslavi. Vyd. 1. Liberec: Knihy 555, 2009. ISBN 978-80-86660-29-5.**

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Pavel Smrž**


Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: **16. prosince 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **19. prosince 2017**

  
prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.  
děkan

L.S.

  
doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.  
vedoucí katedry

V Liberci dne 16. prosince 2016

## Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

## **Poděkování**

Tímto bych chtěla poděkovat především panu doktoru Pavlu Smržovi, za jeho rady, trpělivost a ochotu při vedení mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat Jaromíru Cvrčkovi mladšímu, Martině Krejčové a Ivě Hovorkové za poskytnutí soukromých archivních materiálů týkajících se DZS Altamira, za přátelský přístup v průběhu rozhovorů a za další rady a pomoc při zpracování této práce.

## **Anotace**

Cílem této bakalářské práce je zachycení vývoje dětského zájmového sdružení Altamira, které se nachází v areálu pravěkého skanzenu v Kosmonosích, a to od jeho vzniku až po současnost. Bakalářská práce se hlouběji zabývá příčinami a motivy vzniku sdružení, způsobu práce s dětmi a jejího přínosu jakožto volnočasové aktivity. Téma je zpracováno na základě kronik oddílů dětského zájmového sdružení, orální historie a s využitím sekundární literatury.

## **Klíčová slova**

Dětské zájmové sdružení Altamira, Kosmonosy, dětská experimentální archeologie, pravěký skanzen, skanzen Altamira

## **Annotation**

The purpose of this bachelor thesis is to capture the development of a children's free time association Altamira, which is located in a prehistoric open-air museum in Kosmonosy, from its origin to the present. The bachelor thesis deals with the causes and motives of the formation of the association, the way of working with children and its contribution as a leisure activity. The topic is based on chronicles of children's free time association, oral history and the use of secondary literature.

## **Key words**

Children's free time association Altamira, Kosmonosy, children's experimental archeology, prehistorical open-air museum, skanzen Altamira



# Obsah

<b>1</b>	<b>Úvod .....</b>	<b>10</b>
<b>2</b>	<b>Literatura .....</b>	<b>11</b>
<b>3</b>	<b>Prameny .....</b>	<b>12</b>
3.1	Písemné prameny .....	12
3.1.1	Kritika písemných pramenů .....	13
3.2	Orální prameny .....	16
3.2.1	Rozhovor a jeho analýza .....	17
3.2.2	Osobní zkušenost .....	18
<b>4</b>	<b>Vznik zájmového sdružení Altamira v Kosmonosích.....</b>	<b>21</b>
4.1	Členská základna.....	22
4.2	Pravěký skanzen v Kosmonosích.....	23
4.2.1	Pekařská dílna .....	23
4.2.2	Keramické pracoviště.....	23
4.2.3	Tkalcovská dílna .....	24
4.2.4	Polozemnice .....	24
4.2.5	Bronzovna .....	24
4.2.6	Metalurgické pracoviště – hutě .....	25
4.2.7	Další objekty a činnost ve skanzenu .....	25
4.3	Dětská experimentální činnost .....	26
<b>5</b>	<b>Práce s dětmi .....</b>	<b>28</b>
5.1	Oddíly a jejich zaměření .....	29
5.2	Náplň schůzek .....	32
5.2.1	Krátké hry .....	33
5.2.2	Delší – logické hry .....	34
5.2.3	Výrobky .....	34



5.2.4	Učení hrou.....	35
5.2.5	Schůzky zaměřené na údržbu skanzenu .....	35
5.2.6	Výlety.....	35
5.3	Letní dětský tábor v Jetřichovicích .....	36
<b>6</b>	<b>Vzestup a pokles činnosti .....</b>	<b>38</b>
6.1	Experimentální archeologie .....	40
6.2	Brigády.....	41
<b>7</b>	<b>Nová doba .....</b>	<b>42</b>
7.1	Nová generace.....	42
7.2	Altamira v novém tisíciletí.....	42
7.2.1	Vedoucí .....	43
7.3	Vlastní zkušenost .....	44
7.3.1	Začátky .....	44
7.3.2	Vedoucí oddílu Pegas.....	45
7.3.3	Současnost.....	46
<b>8</b>	<b>Závěr .....</b>	<b>47</b>
<b>9</b>	<b>Seznam použité literatury a zdrojů .....</b>	<b>48</b>
<b>10</b>	<b>Seznam příloh.....</b>	<b>51</b>

# 1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá dětským zájmovým sdružením Altamira v Kosmonosích, a to od příčin jeho vzniku až po současnou situaci, v které se organizace nachází.

V hlavních kapitolách práce mapuje dobu od roku 1986 především z hlediska možností volnočasových aktivit pro děti a jejich zájmu o nevšední činnosti. Rozebírá také realizaci projektu Altamira od prvních skupinových výletů do přírody, po započetí stavby trvalé základny na prostoru bývalé skládky v Kosmonosích, až k nápadům s experimentální archeologií a postupné výstavbě objektů jako například pekařské a tkalcovské dílny v rámci pravěkého skanzenu.

Kromě vývoje organizace jsou zde zachyceny i pomalu se lišící zájmy dětí a vedoucích, které nakonec vedou až k samotnému útlumu sdružení. Tyto změny se nejlépe promítají v kapitole „Nová doba“, která úzce souvisí s náplní práce s dětmi v Altamiře. Neméně důležitou součástí pro pochopení chodu a rozvoje organizace je i vysvětlení role vedoucího a praktikanta.

Poslední část práce je pojata z hlediska osobní zkušenosti autorky, jakožto vedoucí nynějšího oddílu Pegas. K přiblížení je zde poskytnut příběh o seznámení se s dětským sdružením a pedagogickou činností, až po převzetí oddílu, současné existenci a aktivitách DZS Altamira v Kosmonosích.

## 2 Literatura

Jelikož téma dětského zájmového sdružení Altamira v Kosmonosích nebylo z hlediska jeho vývoje nikdy zpracováno, užití literatury jako podkladu pro tuto práci, která vychází především z dobových pramenů a ústních výpovědí, se stalo ze začátku složitějším.

Hlavním literárním zdrojem jsou v první řadě tituly podporující teoretickou část z hlediska volnočasové činnosti s dětmi, osobnostního vývoje dítěte, užívání a zpracování orální historie a knihy odkazující na praktiky experimentální archeologie jako takové.

Nejpodnětnějším pro tuto práci se zcela určitě staly svazky *Výpravy do pravěku: náměty pro táboření v přírodě*<sup>1</sup> a *Vzpomínky na minulost, aneb, Experimenty odhalují tajemství pravěku*.<sup>2</sup> Právě tyto knihy se nejvíce přibližují aktivitám DZS Altamira a jsou zároveň i skvělým námětem na navázání a rozvinutí dalších pracovních postupů a činností, kterým se organizace v areálu pravěkého skanzenu v minulosti nejvíce věnovala. Zároveň titulem od manželů Malinových, který přibližuje experimentální archeologii, se přímo inspirovali zakladatelé zájmového sdružení.

---

<sup>1</sup> ČERVINKOVÁ, Helena, Jiří ČERVINKA a Ladislav TINTĚRA. *Výpravy do pravěku: náměty pro táboření v přírodě*. Praha: Liga lesní moudrosti, 1990. Les. ISBN 80-900223-1-6.

<sup>2</sup> MALINOVÁ, Renata a Jaroslav MALINA. *Vzpomínky na minulost, aneb, Experimenty odhalují tajemství pravěku*. Ostrava: Profil, 1982.

## 3 Prameny

### 3.1 Písemné prameny

Nejdůležitější z písemných podkladů pro tuto práci jsou dobové kroniky. Kroniky byly zapůjčeny ze soukromého vlastnictví Jaromíra Cvrčka mladšího, hlavního vedoucího Altamiry, a Martiny Krejčové, dlouholeté vedoucí oddílu Sopea. Majitelé kronik jsou osoby, které se v minulosti podílely na vedení záznamů a po dopsání svazků se i nadále staraly a starají o uložení těchto pramenů.

J. Cvrček zapůjčil kroniku oddílu Robinzoni, která je vedena od 18. října 1998 do 10. května 2002, a na jejímž obsahu se sám podílel jako vedoucí této skupiny dětí. Dále také zapůjčil první kroniku oddílu Sopea, kterou založil a spravoval jeho otec, Jaromír Cvrček starší. Tato kronika je vedena od roku 1986 do 5. srpna 1994. Zmíněná kronika se stala velice přínosným zdrojem pro tuto práci - především co se týče informací o počátcích celého zájmového sdružení (1986-1988), stavby klubovny a skanzenu. M. Krejčová poskytla k prostudování čtyři kroniky oddílu Sopea, které úzce souvisí s její letitou prací v dětském zájmovém sdružení Altamira a jsou vedeny od roku 2001 až po současnost.

Kromě zapůjčení pramenů ze soukromých archivů byly využity i publikace z Národního konzervačního fondu, který je součástí Národní knihovny v Praze. Tento fond „je sbírkou dokumentů domácí a zahraniční provenience s časovým vymezením od r. 1901 do současnosti. Má přísně konzervační charakter a dokumenty nejsou běžně přístupné veřejnosti.“<sup>3</sup>

Dalším důležitým zdrojem pro tuto práci se stala čtyřstránková brožura o Altamiře, která obsahuje plánec areálu a má informovat návštěvníky především o objektech postavených v pravěkém skanzenu. Tato brožura je ve sdružení známá především pod názvem „Průvodcovská služba“ a autorka této práce ji vlastní od roku 2013, kdy ji byla poslána v pdf verzi od hlavní vedoucí oddílu Sopea. Autor, či datum vzniku tohoto dokumentu však není známo. V klubovně organizace je možné najít tento

---

<sup>3</sup> *Národní konzervační fond*, 2017 [online], Praha: Národní knihovna, dostupné z: <http://konspekt.nkp.cz/nkfchar.phtml>

dokument zalaminovaný a zmenšený pouze na dva formáty A4. Přičemž jeden obsahuje plán areálu dětského pravěkého skanzenu a druhý informace o stanovištích.

### **3.1.1 Kritika písemných pramenů**

Kroniky zapůjčené Jaromírem Cvrčkem mladším jsou ve formátu A3 o zhruba 150 stranách, zatímco kroniky od M. Krejčové mají velikost A4 a obsahují přibližně 80-100 stran.

Všechny zmíněné kroniky jsou vázané v pevných vazbách různých odstínů modré, černé, či červené barvy. Na každé z prvních stran vazby je zlatým písmem napsáno slovo Kronika. Tři kroniky mají na tvrdých deskách vyražený dokonce i název oddílu: Sopea.

Žádný z těchto písemných pramenů nemá číslované strany. Hledání konkrétní události se tedy může stát velice obtížným.

Každý svazek je vedený velice podobným způsobem s minimálními odlišnostmi. Události jsou z části zpracované dětmi a z části praktikanty a vedoucími daného oddílu. Zápis začíná vždy na nové straně datováním a názvem popisované události. Nejčastější záznamy jsou z různých jednodenních výletů na hrady a zámky, či návštěv zoologických zahrad, plaveckých bazénů a jiných dětských zábavních areálů jako je například IQ park v Liberci. Nejpravidelnější zaznamenávanou událostí v každé kronice je každoroční letní dětský tábor v Jetřichovicích. Těchto 18 dní na začátku července je vždy popisováno dětmi den po dni a každý záznam z tábora končí společnou fotografií oddílu. Dalším společným prvkem všech kronik je velké množství ilustrací, které jsou kresleny pastelkami a převážně znázorňují přírodu. Prameny obsahují i fotografie, které utváří tzv. průřez „rokem na Altamire“. Můžeme na nich vidět složení oddílů, práci na brigádách, experimentální činnost ve skanzenu i humorné momentky z výletů.

Největším rozdílným prvkem je použití výstřížků z novin jako dokumentace o pokrocích Altamiry a jejím veřejném povědomí. Výstřížky bohužel nejsou datované a z velké většiny ani není poznat z jakých novin, či lokálních zpravodajů jsou. Nicméně nejvíce vlepených článků můžeme najít v nejstarší zapůjčené kronice.

Tyto záznamy z tisku v ostatních kronikách Sopei úplně chybí. Změna zaznamenávání událostí o Altamiře, především z regionálního tisku, se váže k odchodu zakládajícího člena, a tedy k obměně postu oddílového kronikáře. V tomto případě je nejstarší kronika Sopei vedena J. Cvrčkem starším, který jako spoluzakladatel a později hlavní vedoucí celé organizace měl o Altamiru velký osobní zájem, a sbíral proto i jakékoliv zmínky o její činnosti v tisku. Dokonce se na některých článcích, například v *Kosmonoském horizontu*, sám podílel a inicioval jejich otisknutí. Dalo by se říci, že po odchodu Jaromíra Cvrčka staršího z aktivního členství ve sdružení se zprávy z tisku přestaly schraňovat. V dnešní době tedy bohužel nefunguje žádné přímé spojení mezi DZS Altamira a regionálním tiskem, přestože se čas od času nějaký článek např. ve *Škodováckém odboráři* může objevit i dnes.

Díky archivování Národního konzervačního fondu můžeme najít důkazy zájmu tisku o organizaci především v lokálních časopisech a novinách. Články o Altamiře se nejčastěji objevují v *Kosmonoském Horizontu* a ve *Škodováckém odboráři*. Velmi výjimečně může být nalezena i zpráva např. v *Boleslavském deníku* nebo na internetu.

První noviny, které uvedly dětské zájmové sdružení do všeobecného veřejného povědomí, je týdeník odborové organizace OS Kovo Škoda Auto a.s., jménem *Škodovácký odborář*. Tento zdroj vychází pouze ve formátu jedné, oboustranně popsané strany o velikosti A3 a informuje především o politickém a organizačním dění v Mladoboleslavském závodě. DZS Altamira byla ve *Škodováckém odboráři* jmenována již v jeho prvním ročníku z roku 1994. V březnu, odkud pochází první zmínka, informuje své čtenáře o dění v areálu pravěkého skanzenu po zimě. Na konci roku, v listopadu, pro změnu zve na altamirskou výstavu bronzových předmětů ze starší doby kamenné, uspořádanou ve spolupráci s okresním muzeem v Mladé Boleslavi.<sup>4</sup> Další ročníky tohoto týdeníku zmiňují zájmovou organizaci zhruba pětkrát až šestkrát do roka, a to za účelem nabídnutí Altamiry jako zájmového kroužku pro děti, pozvání na Festival dětské zájmové činnosti, nebo pouze informování o výletě, či experimentální tvorbě místních členů. Od roku 2000 až 2010 se četnost článků snížila zhruba na čtyři až pět za rok. Podstata zpráv však zůstala stejná. Mezi hlavní obsah patří náborů dětí a praktikantů do DZS, oznámení o důležitých událostech a jejich následný report, nebo

---

<sup>4</sup> *Škodovácký odborář*, roč. 1, 1994, č. 33.

např. sdělení o využití prostoru klubovny a celého areálu k různým workshopům a školení od OS Kovo, nebo dokonce o návštěvě tehdejšího předsedy vlády Jiřího Paroubka.<sup>5</sup> V posledních sedmi letech bohužel zájem odborů o prezentaci Altamiry klesá, což dokazuje i velmi nízký počet příspěvků v jejich týdeníku – jen mezi dvěma až třemi články za rok. Pravdou ovšem zůstává, že i ojedinělá inzerce náborů dětí, nebo upozornění na konající se, dlouho plánovanou událost, je lepší než žádná.

Další velmi významnou publikací, která uveřejňovala nejvíce pojednání o Altamire, je měsíčník *Kosmonoský Horizont*, který v roce 2012 změnil svůj název na *Kosmonoský zpravodaj*. Tyto noviny, které hodnotí a oznamují uplynulé události v Kosmonosích a jejich blízkém okolí, vycházejí od roku 2002 ve formátu A3 a jsou zpravidla tvořeny čtyřmi neočíslovanými stranami. První ročník, z r. 2003, který bylo možno z Národního konzervačního fondu získat, se zabývá sdružením po celý rok. Od ledna do prosince publikuje tzv. „miniseriál rok v Altamire“, jehož autorem je Jaromír Cvrček.<sup>6</sup> Tyto příspěvky jsou vždy uvedeny na poslední straně, v rubrice „Zájmová činnost“, a přibližují běžnému čtenáři život dětí a dospělých v tomto zájmovém kroužku v průběhu celých dvanácti měsíců. Jelikož v roce 2003 byla Altamira v této publikaci velice častým tématem, je zarážející, že naproti tomu, v roce 2004, není o organizaci za celý rok jediná zmínka. Stejně tak ročníky 2005 a 2006 se námětu DZS příliš nevěnují a sdělují pouze informace o dětském pravěkém festivalu a úmyslném požáru, založeném z pátku na sobotu 22. 4. 2006.<sup>7</sup> Zpátky k častým zprávám se vracejí opět výtisky mezi lety 2007 až 2010, kdy se zároveň stává odpovědným redaktorem měsíčníku Jaromír Cvrček. V této době bývají sdělení o organizaci otiskováni až pětkrát, což znamená, že o ní lidé mohou číst až půl roku v kuse. Články jsou většinou pouze oznamovacího charakteru a přinášejí, stejně jako současník *Kosmonoského horizontu*, *Škodovácký odborář*, oznámení o důležitých událostech, které se v areálu odehrávají: Festival dětské experimentální archeologie, muzejní noci, dny kulturního dědictví, dubnové pravěké čarodějnice, nebo například že „od roku 1996 je Altamira členem Asociace galerií a muzeí České Republiky v kategorii dětských archeologických

---

<sup>5</sup> *Škodovácký odborář*, roč. 13, 2006, č. 19.

<sup>6</sup> *Kosmonoský Horizont*, 2003.

<sup>7</sup> *Soukromý archiv Jaromíra Cvrčka ml.*, 2006.



parků“.<sup>8</sup> Rok 2013 je bohužel posledním rokem, kdy v publikaci Kosmonoského zpravodaje můžeme najít zmínku o zájmovém sdružení. Poslední zpráva pochází z května 2013 a věnuje pouze dvě věty jako komentář k dubnovému pálení čarodějnic v areálu DZS. Od roku 2014 až do dnes nebyl v kosmonoském měsíčníku uveřejněn žádný příspěvek, který by se Altamiry týkal, přestože se za jejími branami ročně koná alespoň pár zajímavých událostí.

Co se týče informovanosti okolí přes jiné zdroje, nelze například *Boleslavský deník* uvést jako pravidelný. Tento deník např. otiskl pouze informaci z roku 2006, kdy na areál pravěkého skanzenu zaútočil neznámý žhář. V článku přímo uvádí, že Altamiře způsobil škodu za 30 až 40 tisíc korun. Příspěvek je doplněn krátkými komentáři Jaromíra Cvrčka staršího, který podotýká, že tímto útokem se zmařilo zhruba čtyři až šest tisíc hodin práce.<sup>9</sup>

Nejpoužívanějším prostředkem pro komunikaci s veřejností nyní sdružení používá sociální sítě, a to především Facebook. Na této internetové doméně má organizace zřízenou stránku pod názvem Altamira Kosmonosy. Prostřednictvím uveřejňování fotek ze schůzek, či výletů oddílů a novinkách o altamirských akcích, tak mohou nejen rodiče dětí zůstat ve stálém kontaktu s děním ve sdružení.

## 3.2 Orální prameny

Orální historii je stále těžké plně definovat, máme-li ji však popsat, mohla by mít následující znění: „*Jedná se o řadu propracovaných, avšak stále se vyvíjejících a dotvářejících postupů, jejichž prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků, a to na základě ústního sdělení osob, jež byli účastníky, či svědky určité události, procesu nebo doby, kterou badatel zkoumá, nebo osob, jejichž individuální prožitky, postoje, a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samých, případně o zkoumaném problému obecně.*“<sup>10</sup> Historická fakta, která se předávají ústně, jsou tedy naprosto logickou součástí „zaznamenávání“ historie jako takové. Orální historie tu existovala již od počátku a vlastně byla i prvním druhem

---

<sup>8</sup> *Kosmonoský Horizont*, červenec 2007.

<sup>9</sup> *Boleslavský deník*, 2006, č. 97, s. 2.

<sup>10</sup> VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011. ISBN 978-80-7285-145-4., s. 9.

poskytování informací o minulosti prostřednictvím mluveného slova z generace na generaci. Mnohokrát však nebyla zaznamenána jinak než slovně, a tak o věrohodnosti mluvených příběhů pozdější historici spíše pochybovali.

Naproti tomu dnešní analýzy rozhovorů s lidmi, kteří již část historie „zažili“, jsou pro nás velkým přínosem. Na tuto metodu a její interpretaci se však upřela pozornost až v první polovině 20. století, kdy v roce 1948 vzniklo při univerzitě v New Yorku (Columbia Oral History Office) první orálněhistorické centrum na světě.<sup>11</sup> Rozvoji orální historie napomohl i vynález magnetofonu a později kamery. Výpovědi pamětníků se tedy mohly zaznamenávat i audio-vizuálně s jejich spontánními reakcemi bez přerušování a až později se mohly přenést do psané verze.

Za jeden z největších přínosů tohoto historického odvětví můžeme považovat autentičnost výpovědí. Ač se subjektivní názor může jevit v historickém kontextu jako nepodstatný, analýzy rozhovorů mohou poskytnout nejlepší náhled do života tehdejších lidí a ukázat lidské prožitky a chápání určité doby. Podobně tomu je například u soukromých deníků a osobní korespondence.

Faktem ovšem zůstává, že orální předávání historie je časově omezeno právě kvůli lidskému prvku. Největším úskalím této metody v získávání faktů od pamětníků je jejich objektivita, která může být zkreslena citovým vztahem a prožitkem k dané události, či lidským sklonem k zapomínání a „upravování“ si pravdy. Čím později se tedy na nějakou událost v minulosti vzpomíná, tím spíše se daná situace může od záznamů v archivech lišit. Není proto divu, že generace historiků nejprve soustředila svou pozornost na písemné prameny, a to především státnické, diplomatické a úředně-správní povahy.<sup>12</sup>

### **3.2.1 Rozhovor a jeho analýza**

Rozhovor, nebo-li interview je tzv. základním kamenem orální historie. Od jeho obsahu a pozdější analýzy se odvíjí celé sdělení a chápání osloveného pamětníka. Samotné přípravě rozhovoru by se tedy pochopitelně měla věnovat zvýšená pozornost. Správně kladené otázky totiž mohou odkrýt mnohem více, než se původně autor zamýšlel dozvědět.

---

<sup>11</sup>VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE, pozn. 1, s. 30.

<sup>12</sup> VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE, pozn. 1, s. 28.

Konverzace probíhá zpravidla mezi dvěma osobami – tazatelem a narátorem. Výraz narátor je odvozen od anglického slova „narrator“, který v překladu znamená „vypravěč“. Vztah tazatel – narátor můžeme také interpretovat dalšími anglickými výrazy. Například interviewer – interviewee.<sup>13</sup> Tazatel si většinou narátora vybírá podle určitých specifik, a proto by měl být před započítím rozhovoru všeobecně obeznámen s historickou dobou a sociálním kontextem událostí, na které se chystá vypravěče tázat. Neměl by zapomínat ani na obeznámení s určitými netypickými obraty a hesly, které se mohou ve svědectví vyskytnout, ani na souhlas vypravěče se zveřejněním jeho rozhovoru. Tazatel by měl být v interview na pozici odborníka, který je vždy o otázku napřed. Naproti tomu vypravěč jde do hovoru jako „laik“, který sice ví, co bude tématem, ale netuší, jakým způsobem bude dotazován. Může proto na začátku vykazovat jakýsi odstup, či nechuť k odpovídání – především pak na přímější otázky. Díky připravenosti tazatele si narátor lépe uvědomí jeho zájem o dané téma a především jaký vlastní přínos svým zhloubáním a popisem může přinést. Respekt a důvěra mezi tazatelem a vypravěčem je v průběhu interview velice cenná a umožňuje oběma aktérům dialogu cítit se uvolněně a také dotazovanému naznačuje otevřenější přístup, který je znát v celém rozhovoru svou bezprostředností.<sup>14</sup>

Poté co se rozhovor příslušně zaznamená např. na kameru nebo diktafon, je potřeba interview převést i do psané formy. Analýza rozhovoru musí zahrnovat nejen kontext zmíněné doby, ale i reakce tázaného, jeho pocity a popř. i styl mluveného slova.<sup>15</sup> Tazatel může v analýze zmínit, jestli se narátor vyjadřoval ochotně a detailně, či zda měl s určitými otázkami problém nebo na ně úplně odmítl odpovídat. Tlumočení dialogu tedy bývá ovlivněno i postojem člověka, který interview vede a jeho vnímáním vypravěče.

### **3.2.2 Osobní zkušenost**

S žádostí o rozhovor jsem oslovila celkem tři členy dětského zájmového sdružení Altamira: Jaromíra Cvrčka mladšího, který v nynější době zastupuje Altamiru

---

<sup>13</sup> VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE, pozn. 1, s. 20.

<sup>14</sup> VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE, pozn. 1, s. 134, 135.

<sup>15</sup> VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE, pozn. 1, s. 180

především ve finančních a správních oblastech, Martinu Krejčovou, hlavní vedoucí oddílu Sopea a Ivu Hovorkovou, která také působí v oddíle Sopea mnoho let.

Výběr dotazovaných pro mě nebyl těžký, jelikož v posledních deseti letech není s Altamirou spojeno mnoho aktivních členů, kteří by prošli sdružením od dětského věku, přes pozici praktikanta až po vedoucího. V kontextu s vývojem organizace a skanzenu jsem se v rozhovorech nejvíce zaměřila právě na rozdíly těchto pozic. Všichni mnou oslovení tyto tři hlavní požadavky splňují, a tak jsem jim mohla položit řadu otázek, které se staly přínosné nejen pro mě, ale mnohdy dovedly k zamyšlení i samotné respondenty.

Dle mého názoru všichni narátoři spolupracovali více než vstřícně. M. Krejčová i J. Cvrček mi během rozhovorů nabídli dokonce další materiály ke studiu a doporučili další osoby, které by mi případně mohli k vybraným tématům poskytnout více informací pramenících z jejich zkušeností. Se všemi dotázanými se osobně znám již několik let a možná i proto rozhovory probíhaly ve velice přátelském a bezprostředním duchu.

Oslovení se pohybují ve věku od 30 do 40 let a zažili Altamiru v dětském věku v podobné době a atmosféře. Všichni se shodli, že právě dětská léta byla v zájmovém sdružení těmi nejbezstarostnějšími a nejvíc si je užili, např. M. Krejčová nejbarvitěji popisovala víkendové výpravy plné her a vtipných situací se staršími členy oddílu. J. Cvrček přestože byl většinu rozhovoru velice pozitivní, zmínil brigády na skanzenu jako něco, co měl v dětství povinné a neoblíbené, ale ač ho práce z počátku netěšila, po několika letech se mohl ohlédnout a říci si, že i díky jeho zásluze je areál Altamiry v provozu. Je tedy správné, že jsou děti stále vedené ke společné údržbě celého skanzenu.

Ne každý ovšem uvedl školní věk jako nejlepší dobu na Altamiře. I. Hovorková považuje za nejpřínosnější léta, kdy byla praktikantem a vedoucím, a to až dodnes. Oceňuje zkušenosti, které získala a také kolektiv lidí, který ji u zájmového sdružení stále drží.

Všichni se také shodli, že Altamira má potenciál ve svém pokračování, ač musí být vedena trochu jiným způsobem než dodnes. Finance dotazování neshledali jako problém, přestože podpora od odborů Škoda Auto, a.s. je všemi uznávána jako primární

zdroj, bez kterého by organizace nebyla schopna své existence. J. Cvrček dokonce řekl, že se ztráty podpory od odborů Škoda Auto, a.s. nebojí, jelikož Altamira nemá ve své činnosti konkurenci, a tak je často uváděna i jako dobrý příklad pro volnočasovou aktivitu. Dokonce zmínil, že byla podnikovým předsedou rady několikrát použita na různých mezinárodních setkáních jako příklad skvělé dobrovolnické činnosti, která je schopná fungovat i v dnešní době. Z toho vyplývá, že toto dětské zájmové sdružení má již vybudováno určité postavení a počítá se s jeho spoluprací i nadále.

## 4 Vznik zájmového sdružení Altamira v Kosmonosích

Hlavním zakladatelem dětského zájmového sdružení Altamira byl Jaromír Cvrček starší, který s pomocí Jiřího Štěrbý a Jiřího Šišky rozvinul myšlenku k založení organizace, díky které budou moci děti trávit volný čas i jiným způsobem než například v Pionýru, či dalších kroužkách, které fungovaly pouze podle předem schváleného programu od tehdejšího režimu.<sup>16</sup>

Sdružení vzniklo v roce 1985 na dětském letním táboře v Jetřichovicích, kam skupina lidí kolem J. Cvrčka jezdila již léta jako táboroví vedoucí. Vznik sdružení bylo i reakcí na zájmy dětí, které po letním táboře chtěly pokračovat v podobné volnočasové činnosti a kvůli omezenému výběru kroužků neměly mnoho možností jak se svým zájmům více věnovat. Kvůli totalitnímu režimu ovšem nebylo možné založit organizaci bez schválení jejího programu a aktivit, či bez „prověření“ vedoucích, kvůli možnému „narušení“ morálního vývoje mládeže. J. Cvrček nakonec vyřešil situaci tím, že organizaci začal provozovat pod záštitou ekologického hnutí Brontosaurus, které se zabývalo ochranou přírody a prací s mládeží v Československu od roku 1974.

První schůzka dětí a vedoucích se uskutečnila v lednu roku 1986. Sdružení ovšem chyběla pevná základna, a tak se děti, které v roce 1986 vytvořily zároveň první altamirský oddíl Sopea, scházely pouze jednou měsíčně o víkendu za účelem různých výletů za poznáním přírody a historie. Oddíl Sopea vznikl ze zkratky hlavního zaměření organizace: Stanice Ochrany Přírody a Experimentální Archeologie. Zaměření na experimentální archeologii vzešlo od J. Cvrčka jako nové smysluplné vyplnění volného času dětí, které dohromady spojoval zájem o historii našich předků a společnou práci, která nejlépe utužuje kolektivního ducha.

Jelikož v okolí Mladé Boleslavi nebylo mnoho mimoškolních aktivit, zájem o členství v Sopee rychle rostl. Kvůli vzrůstajícímu zájmu vznikl v roce 1987 druhý oddíl Pegas, který fungoval stejně jako Sopea jeden víkend v měsíci, a to pouze ve formě setkávání se za účelem výletů do přírody a v létě pak na letním táboře v Jetřichovicích. V táborovém areálu se za pomoci dobrovolných vedoucích vybudoval

---

<sup>16</sup> JONÁŠOVÁ, Petra. *Keltská řemesla na Mladoboleslavsku*. Liberec, 2012. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Vedoucí práce PhDr. Pavel Smrž, s. 20.

první zastřešený objekt, který se pojmenoval kvůli svému „jeskynnímu“ vzhledu Altamira, z čehož také později pramenila inspirace pro jméno celé dětské zájmové organizace. Do vesničky u NP Českého Švýcarska to bylo ale z Mladé Boleslavi daleko, a tak se začalo přemýšlet o trvalé základně poblíž tohoto města.

## 4.1 Členská základna

Změna situace v otázce trvalé členské základny přišla po revoluci v roce 1989. V lednu 1990 se dětské zájmové sdružení zaregistrovalo u odborů automobilky Škoda Auto v Mladé Boleslavi. Jelikož se v tom samém roce podařilo J. Cvrčkovi sehnat sponzorskou částku 40 000 Kč na podporu sdružení, mohlo se začít jednat s úřady města Kosmonos o prostoru bývalé skládky jako potencionálnímu místu pro vystavění základny. Město bez větších problémů tento prostor pronajalo organizaci, a to za jednu korunu na 99 let pod podmínkou práce s dětmi.

Na jaře roku 1991 byla zahájena stavba zděné klubovny a již na podzim tohoto roku se v objektu, který se skládal ze dvou kluboven, bylo možné scházet. Peníze ze sponzorského daru se využily na zakázku pro stavební firmu, která vybuodovala základy, zdi a střechu klubovny. Stavba pokračovala velmi rychle nejen díky stavební firmě, ale i pomoci od zakladatelů a vedoucích. Na další spolupráci a výzdobě klubovny se podíleli i rodiče altamirských dětí.

V roce 1992 byla základna členů dětského zájmového sdružení zcela dokončena. Autor projektu byl Ing. Arch. Jiří Štěrba, který si vzal jako předlohu rekonstrukci keltských usedlostí v Buster Hillu. Klubovna se skládá ze dvou místností, z velké a malé klubovny. Dominantou velké klubovny je rozlehlý dřevěný stůl do tvaru podkovy, kde se oddíly schází ke schůzkám každý týden. Po obvodu místnosti je od začátku vedena výstavka dětských výtvorů a experimentů. Malá klubovna, ve které se nachází i centrální ohniště, je celá vyzdobena kompozicemi maleb z jeskyní ve Španělsku (Altamira) a Francii (Lescaux a Niaux). Malby byly namalovány akademickým malířem Stanislavem Kovářem a plastiky na krbu v i v předsíni vytvořil Radek Najman a Martin Knespl. Ke klubovně patří samozřejmě i toaleta s umývárnu.<sup>17</sup>

---

<sup>17</sup> Interview s Jaromírem Cvrčkem ml., hlavním vedoucím DZS Altamira v Kosmonosech, Kosmonosy 14.10.2017



Minusovým bodem v chodu členské základny bylo po dlouhá léta její vytápění. Jediná možnost, jak si při poklesu venkovní teploty v klubovně zatopit, byla menší krbová kamna, do kterých se muselo přikládat dřevo a bohužel, i přes včasné zatopení však kamna nebyla schopna vytopit za hodinu a půl celou velkou místnost. V zimě se z tohoto důvodu musely oddílové schůzky omezit a v posledních osmi letech se stávalo, že některé děti přestaly do Altamiry v průběhu zimního období úplně docházet. Naštěstí v roce 2015 prošla altamirská klubovna kompletním zateplením objektu, díky čemuž se oddílové schůzky staly zase více navštěvovány.

## **4.2 Pravěký skanzen v Kosmonosích**

Zhruba v době dostavení stálé základny v Kosmonosích se začal zároveň utvářet i pravěký skanzen v další části altamirského areálu. Na stavbě všech objektů se podílely zejména děti s využitím metody dětské experimentální archeologie. Plány na všechny konstrukce se vytvářely především napodobením staveb z jiných skanzenů. Sdružení tak na svém počátku podnikalo časté výpravy do zahraničí – např. Holandsko, Rakousko, Belgie, Polsko. V těchto skanzenech si členové Altamiry objekty co nejpodrobněji fotili, a poté, někdy i s pomocí historiků, se snažili původní proces stavby co nejautentičtěji zrealizovat. Například na stavbě polozemnice se podílel i český archeolog Jiří Waldhauser, který podle nalezených vykopávek v Markvarticích u Dolního Bousova dokázal navrhnout unikátní rekonstrukci tohoto objektu.

### **4.2.1 Pekařská dílna**

První z objektů byla ve skanzenu postavena pekařská dílna, pro kterou se stal pramenem skanzen v rakouském Asparnu. V pekařské dílně jsou kromě pece na chleba, která se musí opakovaně stavět z hlíny, aby dobře vyschla, položeny i dva velké kameny. Ty se po dvouhodinovém zahřívání ohněm rozpálí a je možné na nich samovolně péct placky z těsta připraveného z obyčejných vloček, mléka, mouky a soli.

### **4.2.2 Keramické pracoviště**

Jako druhý experimentálně-archeologický projekt, byly zvoleny pece, které se využívaly pro výpal keramiky. Na Altamiře byly, po zastřešení tohoto pracoviště, zbudovány dvě pece – lineární a svislá pec s roštem. Zhruba čtyři hodiny před výpalem se pec musí roztopit. Čím vyšší je teplota v peci, tím odolnější se vložená keramika stane. Celý výpal trvá přibližně další čtyři hodiny. Ovšem až po dalších 24 hodinách se keramika může z pece vyndat.

### **4.2.3 Tkalcovská dílna**

Dalším postaveným objektem se stala tkalcovská dílna, pro jejíž rekonstrukci se stal inspirací skanzen v dánském Lejre. V objektu byl zrekonstruován i tkalcovský stav. Samotné tkaní látky byl velmi zajímavý, ale časově náročný experiment. Např. utkat metr dlouhý a dvacet centimetrů široký pruh látky trvalo i s přípravou okolo 16 hodin. Na stavu se při dnu otevřených dveří ukazovalo používání různých pomůcek při tkaní. Například pomocné destičky, tzv. karetky z kostí. Pomocí těchto destiček se daly utkat pásy, popruhy, řemínky, či ozdobné opasky. Čas potřebný k tomuto tkaní již nebyl tak velký.

### **4.2.4 Polozemnice**

Rekonstrukce polozemnice na Altamiře probíhala podle nálezu J. Waldhausera v Markvarticích u Dolního Bousova z mladší doby železné. Jednoduchá polozahlobená stavba měla pletené stěny vymazané hlínou a udusanou podlahu. Nadzemní část byla vybudována z kůlů opletených proutím a jako střešní krytina se použil rákos těžený z nedalekého rybníka. Uvnitř stavby bylo zahlobené ohniště a hlínou vytvarované posezení. Výstavba zahlobeného domu trvala necelé tři roky, a i kvůli své plné funkčnosti, patřila k unikátům nejen v České republice. Bohužel v roce 2006 se nejen tento objekt stal terčem neznámého žháře a podstatná část dětní budovaných staveb lehla popelem. Do dnešní doby se stále nepodařilo polozemnici navrátit do její původní podoby, a tak i nadále zůstává nedokončená.

### **4.2.5 Bronzovna**

Pramenem pro výstavbu bronzovny se stal skanzen v Belgii. Nezbytným prostředkem k tavení bronzu je velká pec, která je postavena, stejně jako zbylé pece z hlíny – jílu. Tento materiál se na Altamiře získává z jílové jámy, která je vyhloubena v zadní části areálu. Tato pec je z důvodu vysoké teploty při jejím používání pouze pod vysokým přístřeškem. Po roztopení pece se uvnitř ve speciálních nádobách rozehrívá bronz, který se poté odlévá do předem připravených forem.

#### **4.2.6 Metalurgické pracoviště – hutě**

Pod přístřeškem zbudovaným na ochranu celého pracoviště se nacházejí dvě pece, v kterých se po vytužení a nahřátí dřevem postupně prokládají vrstvy dřevěného uhlí a vypražené železné rudy. Současně se do pece vhání vzduch jedním až dvěma měchy. Teplota při výpalu by měla dosahovat 1100 až 1300°C. Výsledkem byla tzv. železná lupa, která se poté dále nahřívala a na cca 800°C se vytloukáváním zbavovala nežádoucích příměsí. Získané železo pak mohlo být dále zpracováváno. Posledních deset let se bohužel na Altamiře s výpalem železa již nepracuje. Ač se pece stále každoročně obnovují, jsou uvedeny do chodu v podobě rozehrátí běžným dřevem pouze v době festivalu dětské experimentální činnosti.

#### **4.2.7 Další objekty a činnost ve skanzenu**

K nabytí pocitu z pobytu v dávné době přispívá i tzv. Stonehenge, který je umístěn blízko hlavního vstupu do areálu a zároveň je i dominantou celého skanzenu. Tento Stonehenge je ovšem na rozdíl od své britské předlohy sestaven z jednadvaceti masivních kmenů. Tyto kmeny jsou postaveny vždy vedle sebe v páru a přehrazeny třetím kratším kmenem na svém vrcholu. Sedm párů vysokých kmenů tak tvoří menší půlkruh, v jehož pomyslném středu se nachází ohniště.

Další složitou a dlouhodobější práci se dřevem představovaly tzv. monoxyly. V pravěku byl monoxyl (jednoduchý člun) tesaný a později i vypalovaný z jednoho pevného kusu kmene. I tyto čluny byly vytvořeny ve spolupráci s dětskou experimentálně archeologickou činností. Naneštěstí dřevo jako neošetřený materiál podléhá celkem rychle zkáze, a tak i tyto dva výsledky ruční práce musely být v roce 2014 ze skanzenu odstraněny a do dnešní doby nebyly nahrazeny novými.

Středověká sklářská huť „Handlovka“ byla vybudována jako jedna z posledních stanovišť. Kvůli komplikovanosti a nebezpečí provozu byla k této stavbě přizvána odborná firma. V posledních deseti letech ve sklárně již nepracují členové Altamiry, ale řemeslní skláři, kteří jednou za rok v rámci festivalu experimentální archeologie přijedou na Altamiru, roztopí pec a před návštěvníky poté předvádí tavbu a následné tvarování skla.

Od roku 1997 se jedna třetina areálu ohradila a vymezila na chov ovcí. V tomto prostoru byl zbudován i ovčín pro uskladnění vlny a především jako místo pro jejich úkryt. I tento ovčín se však po letech musel přestavět. Bohužel již nebylo možno ho postavit svépomocí a tak se ovčín, který je k vidění i v současnosti, musel postavit na zakázku bez dobrovolnické pomoci.

V minulosti patřil do správy a experimentální archeologické činnosti i oboroh a tzv. pokusné pole. Oboroh byl jakýsi přístřešek obehnaný vyplétaným plotem a sloužil především na uskladnění sena pro ovce. V roce 2012 musel být tento objekt z důvodu nestabilní statiky stržen a do této doby nebyl nahrazen. Díky jeho odstranění se ovšem zvětšil volný prostor pro venkovní aktivitu s dětmi, a jelikož seno a další krmivo se nyní uskladňuje v blízkosti ovčína, ani se nepřemýšlí o jeho opětovné výstavbě. Pokusné pole se nacházelo v zadní části skanzenu za polozemnicí a sloužilo, s pomocí používání jednoduchých pravěkých nástrojů, k dětským „pokusům“ v pěstování brambor a především různých druhů obilí, které byly i základem pro zemědělství našich předků.<sup>18</sup> I tato experimentální činnost však pro nedostatek zájmu a času musela být v roce 2011 zrušena.<sup>19</sup>

### 4.3 Dětská experimentální činnost

Na stavbě a provozu všech altamirských stanovišť ve skanzenu se podílely a podílejí především děti. Jejich pomoc při stavbě objektů spočívala hlavně ve shánění přírodních surovin a jejich následné použití. Například těžba rákosu z blízkého rybníka a jeho následné vázání do otepí, či sběr prutů na vyplétání zdí starobylých příbytků a pracovišť. Těžší a nebezpečnější práce jako například samotné usazování otepí rákosu na střechy bylo samozřejmě úkolem pro vedoucí, či zdatnější praktikanty. Nejznatelnější dětská experimentální činnost se za dohledu vedoucích promítla ve výstavbě pecí z jílu a jejich následném používání. Děti se v průběhu celého roku starají v první řadě o údržbu skanzenu. Jelikož právě pece se musí stejným procesem opakovaně opravovat, mohou děti pracovat na tomto úkonu v malých skupinách.

---

<sup>18</sup> UNGER, Josef. *Člověk ve středověku: svědectví archeologických pramenů*. Hradec Králové: Společnost experimentální archeologie, 2012. Popularizace archeologie. ISBN 978-80-905374-0-8. s. 9.

<sup>19</sup> Průvodcovská služba, DZS Altamira v Kosmonosech

Skupinky pracují za dozoru vedoucích, kteří jim pomáhají a ukazují správný proces stavby. Později se tak děti mohou učit jedno od druhého. Skupiny jsou po čase vytvořeny z různých věkových kategorií, kdy nejstarší pracuje na údržbě stanovišť již delší dobu a tak může radit svým mladším kamarádům. Proces učení se tedy stává přirozenějším a mnohdy i kompetitivnějším.

V den festivalu dětské experimentální archeologie však děti přijdou do styku s experimentální archeologií nejvíce. V tento den se každé dítě musí ošatit do jednoduchého oděvu například z pytloviny a zkusí si celý den žít jako naši pravěcí, či středověcí předci. Děti jsou rozděleny ke všem objektům, které mají vždy stanoveného svého hlavního vedoucího a praktikanta, kteří dohlíží na dětskou činnost. Na těchto stanovištích se poté děti střídají a starají se o stálý přísun dřeva a zahřívání pecí, hnětou těsto na přípravu placek, pečou placky na rozehřátých kamenech, střílí z luku, nebo se podílejí na komentovaných prohlídkách areálu pro návštěvníky. K této činnosti je nezbytné vědět základní informace o všech objektech, které musí být nastudovány dopředu doma. K tomu slouží brožura s plánkem a základními informacemi o Altamiře. Co se týče tavení skla, či pálení bronzu, dětské členové se v tomto okamžiku stávají pouze diváky a jakákoliv práce, která je manuálně náročnější spadá pochopitelně do působnosti vedoucích.

## 5 Práce s dětmi

Práce s dětmi je základním prvkem programu dětského zájmového sdružení Altamira. Myšlenka podílet se na trávení volného času dětí, rozvíjet jejich zájmy, přiblížit je k přírodě a celkově přispět k jejich sociálnímu, fyzickému a duševnímu rozvoji byla i hlavním důvodem vzniku této organizace.<sup>20</sup> Tato hlavní idea je podstatou Altamiry dodnes, a tak je na práci s dětmi a aktivním vyplnění jejich času mimo školu kladen velký důraz i v současnosti.

Jelikož skoro 90% času, který členové organizace v areálu stráví, je s dětmi, je samozřejmostí, že součástí činnosti ve sdružení je kladný vztah k dětem a schopnost s nimi nejen komunikovat, ale primárně si i uvědomovat jejich rozdílnou psychiku a zranitelnost. Kromě pochopení dětského smýšlení, je i neméně důležité rozeznat z jakého prostředí děti pocházejí. Nejbližší lidé jsou totiž mnohdy nejčastějším pojátkem k příčinám neobvyklého nebo špatného chování. I samotná hyperaktivita, nebo agresivní vystupování může být reakcí na těžkou rodinnou situaci, či trauma z prostředí školy.<sup>21</sup> Všechny tyto věci a celkové porozumění dětskému „já“ se mohou stát velkým úskalím pro vedení volnočasového kroužku jako je tento.<sup>22</sup> A to nejen proto, že poznat dítě jako osobnost je po strávení hodiny a půl jednou za týden málo, ale také, že vedoucí a praktikanti většinou nejsou pedagogicky vzděláni, ani školeni. Záleží tedy v první řadě na jejich vlastním uvědomění, jak se k určitým situacím postaví, či jaký zvolí postup v případě vedení oddílu. Přestože se tato mezera ve vzdělání může zdát jako problém, opak se může stát pravdou. Jelikož vedoucí nemají stejnou průpravu, každý z nich zastává jiný přístup k činnostem, což se pro děti jeví často jako velmi kladné v kontrastu s jejich učiteli ve škole. Nehledě na to, že vedoucí mají Altamiru a práci s dětmi jako koníček, a tak k aktivitám přistupují s nadšením a mohou s dětmi sdílet spoustu nekonvenčních nápadů a energie, která se v každodenním učitelském povolání, či rodičovských povinnostech občas ztrácí rychleji.

---

<sup>20</sup> CVRČEK, Jaromír. *Kronika oddílu Sopea, 1986 – 1994*, Soukromý archiv Jaromíra Cvrčka mladšího.

<sup>21</sup> LEVINE, Peter A. a Maggie KLINE. *Prevence traumatu u dětí: průvodce k obnovení důvěry, vitality a odolnosti*. Praha: Maitrea, 2014. ISBN 978-80-87249-61-1. s. 2.

<sup>22</sup> HÁJEK, Bedřich. *Děti, vedoucí, volný čas*. Ilustroval Jana WIENEROVÁ. Praha: IDM MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1, s. 14.

Díky velmi přátelským vztahům a náladě v celém zájmovém sdružení, kde vedoucí většinou působí již několik let (ne-li desetiletí), a kde je možné potkat různé věkové kategorie, je velmi snadné si předávat vzájemné postřehy a zkušenosti s prací s dětmi. Vzájemný dohled navíc snižuje možnost špatného, či nepromyšleného rozhodnutí, které by citlivou dětskou psychiku mohlo poškodit. Vedoucí jsou poté na základě znalosti každého dítě schopni odhadnout jeho chování, či myšlení, a vyjít mu vstříc s řešením jakéhokoli problému.

K praxi s pedagogickou činností navíc členům Altamiry pomáhá dětský letní tábor v Jetřichovicích, s kterým je organizace spjata od svého založení. Díky intenzivním osmnácti dnům stráveným od rána do večera v kolektivu patnácti až osmnácti dětí ve věku 6 až 15 let si především praktikanti získají prvotní pojem o organizaci dětských skupin a snadněji pochopí změnu jejich role. Na místo nechat se být baven okolím, musí právě oni své okolí začít bavit.<sup>23</sup> Právě díky pobytům na táboře jsou praktikanti zcela připraveni na pozici vedoucího, kterou poté vykonávají přirozeněji než například člověk, který se do vedoucí pozice dostane rovnou a neabsolvuje ono praktikantské období.

Práce členů organizace spočívá v tvoření programu na pravidelných schůzkách, výletech, víkendových pobytů, či speciálních akcích Altamiry. Kromě klasických her, které mají podpořit rozvoj dětské duše, do programu vedoucích patří i vymyšlení aktivit, při kterých se děti učí hrou.

## 5.1 Oddíly a jejich zaměření

Nejdůležitějším článkem Altamiry jsou oddíly. „*U oddílů se předpokládá stálejší členství, širší okruh zájmů, forem a metod činnosti, různé tradice, vnitřně stanovené povinnosti členů, vnitřní hierarchie vedení, nezřídka i přiměřený podíl dětských členů na tvorbě a realizaci oddílových programů*“.<sup>24</sup>

---

<sup>23</sup> Interview s Ivou Hovorkovou, vedoucí DZS Altamira v Kosmonosích, oddíl Sopea, Mnichovo Hradiště 30.9.2017.

<sup>24</sup> HÁJEK, Bedřich, pozn. 10, s. 6.



Na půdě pravěkého skanzenu od jeho založení vzniklo a po různě dlouhou dobu fungovalo celkem deset oddílů. Oddíly v období největšího rozmachu tvořilo 25-30 dětí ve věku od 6 do 15let. Kromě dětských skupin se na Altamiře objevily i oddíly tvořené pouze mladistvými a dospělými.

Z deseti oddílů bylo šest pouze dětských – Sopea, Pegas, Amfora, Robinzoni, Minehawa a Orion – doplněny o praktikanty a vedoucí. Veškerá pedagogická činnost se tedy vztahovala k vedení těchto skupin.

Názvy oddílů se vymýšlely vcelku spontánně. Kromě Sopei, která je, jak už bylo řečeno, zkratkou Stanice ochrany přírody a experimentální archeologie, se ostatním názvům takové originality nedostalo. Pojmenování byla z velké části vymyšlena zakládajícími vedoucími daných oddílů a často měla návaznost na činnost sdružení. Oddíl Amfora je odkazem na nádobu z antické doby, která se používala např. na víno nebo olivový olej. Stejně tak Minehawa je připomínkou knihy od Eduarda Štorcha, který napsal mimo jiné slavný titul *Lovci Mamutů*. V tomto případě *Minehawa*, psaná s jednoduchým v, je hlavní postavou stejnojmenného románu, který se odehrává v době neolitu na našem území. Vedoucí pouze pozměnili psanou formu tohoto jména z důvodu odlišení. Zakladatelé oddílů Pegas a Orion pro změnu vybrali pojmenování ze staré vědní disciplíny astronomie. Oba názvy jsou odkazem na hvězdná souhvězdí, která např. pomáhala námořníkům a poutníkům najít správný směr na svých cestách. Pegas je také zobrazením okřídleného koně, který pochází již z dob řecké mytologie. Pojmenování oddílu Robinzoni vzniklo za pomoci dětské nadšenosti z knihy od Daniela Defoa, *Robinson Crusoe*. Tato předloha muže, který ztroskotá na opuštěném ostrově a zažije spoustu dobrodružství, nadchla jak děti, tak jejich vedoucí, což vedlo ke zvolení názvu pro celou dětskou skupinu.

Další z oddílů, které již neměly pouze dětské členy, se jmenovaly Neolit a Slunovrat. Neolit svým jménem jasně demonstruje historickou dobu z období pravěku, z které se také členové skupiny nejvíce snažili vyrábět typickou keramiku. Slunovrat nebyl názvem nově vymyšleným, nýbrž převzatým z pojmenování areálu dětského letního tábora v Jetřichovicích. Jeho členové byli ti vedoucí, kteří s dětmi kvůli časovým možnostem nemohli pracovat v průběhu celého roku, a tak se snažili Altamiře pomoci alespoň jiným způsobem.

Již před rokem 2000 dostal každý oddíl na starost objekt v pravěkém skanzenu, o který se musel společnými silami dětí, praktikantů a vedoucích postarat. Např. Sopea byla pověřena údržbou tkalcovny a pekárny, Pegas se staral o keramickou dílnu a pece, oddíly Amfora a Robinzoni udržovaly hutě a na festivalu experimentální archeologie zaštiťovaly práci s bronzem. Před rokem 2000, kdy Altamira zažívala největší rozkvět, se stanoviště začala mezi oddíly střídat a vytvořilo se jakési kolečko. Všechny děti se tedy postupně mohly dozvědět informace o objektech ve skanzenu a zároveň se i naučit staré techniky jejich výroby a údržby.

Zbylé čtyři oddíly fungovaly na Altamiře s různými přestávkami až do přerušení činnosti. Jeden oddíl byl tvořen pouze praktikanty, kteří se scházeli pod vedením hlavního vedoucího zájmového sdružení (v té době Jaromír Cvrček starší), který se jim snažil přiblížit organizaci z pozice druhé strany – vedení - a také zdůraznit roli, ve které se praktikanti najednou objevili, a v které se s nimi již nejednalo jako s dětmi. Tento oddíl mladistvých se aktivně podílel na různých náročnějších brigádách na Altamiře a scházel se také na vlastní výlety do přírody. Všechny tyto společné akce se konaly za účelem sblížení kolektivu mladých lidí, kteří poté i díky vzájemnému přátelství a motivaci mohli najít snazší cestu k práci s dětmi a spojení se sdružením. V dnešní době se o praktikanty a jejich začlenění starají samotní oddíloví vedoucí, kteří je v jejich prvním roce také poučují o skupinové práci s dětmi a chápání dětské psychiky.

Další dva oddíly, které nebyly tvořeny dětmi, byly uskupením tzv. přátel Altamiry. Šlo především o lidi ve věku 18-25 let, kteří neměli dostatek času na pravidelnou spolupráci se sdružením během roku, ale chtěli zůstat s Altamirou v kontaktu. Tito „členové“ pomáhali především s údržbou celého areálu. Jeden z těchto oddílů nesl jméno Neolit a byl založen lidmi, kteří jezdili na dětský tábor v Jetřichovicích jako vedoucí. Ovšem kvůli své vytíženosti pomáhali organizaci už jen na tzv. brigádách a primárně se starali o chod sklářské pece a později i o odlévání bronzu.<sup>25</sup>

---

<sup>25</sup> Interview s Jaromírem Cvrčkem ml., hlavním vedoucím DZS Altamira v Kosmonosích, Kosmonosy 14.10.2017.

Postupem času bohužel většina oddílů zanikla, a to buď z důvodu nezájmu dětí, či nedostatku vedoucích. Od roku 2010 nalezneme na Altamiře bohužel už jen dva dětské oddíly - Sopeu a Pegas. Tyto oddíly stále pokračují a rozvíjí prvotní myšlenku v práci s dětmi a snaží se zajistit pokračování dětského zájmového sdružení i v budoucnu.

## 5.2 Náplň schůzek

Altamira si již od svého založení udržuje stejný základní program pro všechny oddíly, který se dá shrnout do tří hlavních bodů – hry, ekologie, archeologie. Ovšem kromě této hlavní náplně práce s dětmi se oddíloví vedoucí snaží schůzky obohatit i o činnosti společenskovední, esteticko výchovné, či aktivity zaměřené na turistiku a tělovýchovu. K docílení realizace těchto výchovných částí se mimo poznávání budov a osobností ve svém okolí, diskutováním o současné dění ve světě, či osvojováním si různých výtvarných technik, používají nejčastěji hry.<sup>26</sup>

V průběhu času se náplň schůzek a pojetí aktivit muselo, v zájmu udržení existence sdružení, trochu přizpůsobit nové době a zájmům dětí. Schůzky oddílů tedy v současné době vypadají pochopitelně jinak než v roce 1990, nebo v době založení Altamiry.

V minulosti bývalo například zvyklostí, si na některé ze schůzek, nebo přímo na té první, která zahajovala nový školní rok, vybírat originální oddílovou přezdívku. Všechny přezdívky se vzhledem k docházce do Altamiry musely pojít s přírodou, nebo historií. Někdy si děti mohly vybrat svá „zvláštní“ jména samy, a poté se s nimi oslovovat celou schůzku. Pokud se na vybraná oslovení nezapomnělo, mohly se samozřejmě používat i v průběhu celého roku. Častěji se ale stávalo, že si dětští členové svá nová oslovení losovali. Mezi losované možnosti patřily názvy zvířat, ptáků, ryb, či významných historických osobností a knižních hrdinů. Především pak jména z knih od Eduarda Štorcha a různých dravců, žijících na zemi i ve vzduchu, byla velmi oblíbená. Dokazuje to i fakt, že ač generace dětí, která různé přezdívky užívala, již dávno odrostla a Altamiru opustila, používá tyto přezdívky do dnes. Například hlavní

---

<sup>26</sup> HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6. s. 94 – 97.

vedoucí oddílu Sopea, Martinu Krejčovou, dnes jen málokdo ve sdružení osloví jinak než „Sojko“. Přezdívku Sojka si vylosovala jako malá na Altamiře, a přestože do teď tvrdí, že se jí vůbec nelíbila, mezi oddílovými kamarády se ujala a postupem času si na ni sama zvykla. Dokonce každý začátek školního roku se novým dětem představuje nejen jako Martina, ale i jako Sojka. Touto přezdívkou je dokonce známa i mezi svými přáteli mimo DZS. Takovýchto případů, kdy zábavné používání nového oslovení přesáhlo svým užitím délku jedné schůzky, nebo celé docházky do Altamiry, jsou desítky. Člověk, který se pohybuje v okruhu organizace, může velmi často slyšet o lidech jako „Méd'a, „Medvědice“, „Džgan, „Zajíc“ nebo „Sob“.<sup>27</sup>

Přestože prvotní náplň programu všech oddílů zůstává pro všechny stejný, každý oddíl přípravu aktivit přizpůsobuje jeho dětským členům podle vlastního nejlepšího mínění. Např. oddíl Pegas má čtyři schůzky (každá schůzka trvá 90minut) v měsíci tematicky rozdělené.

### **5.2.1 Krátké hry**

Jedna ze schůzek bývá naplněna pouze časově nenáročnými hrami, což znamená, že v rámci hodiny a půl děti hrají např. šest her, typu: „Schovávaná“, „Mrazík“, nebo „Na jelena“. Hry Mrazík a Na jelena jsou čistě pohybového rázu. V Mrazíkovi jedno dítě představuje pána s nadlidskou schopností někoho zmrazit, a tím ho zastavit v pohybu. Koho se tedy dané dítě dotkne, ten se musí zastavit a zkamenět, nebo-li zmrznout. Další děti ho pak mohou osvobodit ze strnutí tím, že mu podlezu mezi nohama. Zmrzlý jedinec se poté může znovu vrátit do hry a utíkat před nevšední Mrazíkovou silou. Tělesný pohyb je nezbytnou složkou ve vývoji dítěte a tímto způsobem se může vystřídat plno různých pohybových aktivit, které dětem suplují určité tělesné cviky, se kterými se jinak setkají pouze v tělesné výchově ve škole.

---

<sup>27</sup> Interview s Martinou Krejčovou, vedoucí DZS Altamira v Kosmonosích, oddíl Sopea, Jetřichovice 8. 7. 2017.

### **5.2.2 Delší – logické hry**

Přípravě schůzek, které jsou zaměřené na časově delší hry, je věnována velká pozornost. Hry si buď vedoucí vymýšlí sami, či hledají inspiraci na internetu. Tyto hry vždy skrývají určité poučení, či logickou hádanku, kterou děti musejí rozšifrovat do skončení časového limitu. Pokud hra není logická, je složitější její struktura – např. děti mají více rolí, či je stanoven větší prostor hry. Všechny tyto aktivity musí být samozřejmě přizpůsobeny věku dětí. Občas se tedy stane, že se děti rozdělí do dvou skupinek a každá hraje jinak zaměřenou hru. Tyto schůzky mívají většinou vyhodnocení ve svém závěru a vítězní jedinci, či týmy jsou odměněni. Jednou z takových her může být například schování různých hádanek v areálu Altamiry. Děti jsou rozděleny do skupinek různého věku a dostanou za úkol najít a rozšifrovat co nejvíce ukrytých hádanek. K tomuto úkolu je dán limit např. 60 minut. Skupinky dětí mezi sebou soupeří jak fyzicky (kdo rychleji najde schované otázky), tak inteligenčně (který tým rozluští, či správně zodpoví všechny hádanky). K pomoci vyřešení otázek mohou být dány i určité indicie. Ovšem k získání těchto nápověd musí celá skupina splnit nějaký úkol, či se jí zkrátí časový limit. Na dodržování pravidel a zapojení všech účastníků ve skupině celou dobu dohlíží vedoucí s praktikanty. Všechny tyto skupinové a časově náročnější hry učí děti si vzájemně naslouchat, spolupracovat a řešit vzniklé problémy s klidem a rozvahou a přitom co nejefektivněji. Navíc správná podpora soutěžícího ducha může děti povzbudit k větším úvahovým výkonům, ke kterým například ve škole nemusí cítit žádnou motivaci.

### **5.2.3 Výrobky**

Na výrobky se oddíly soustředí především v zimních měsících, jelikož mnoho venkovních aktivit se již nedá naplánovat a altamirská klubovna bohužel nenabízí takové prostory, aby děti mohly hrát pohybové hry. Výrobky jsou občas tematicky spojené s roční dobou – např. vyrábění vánočního stromečku z barevného papíru a vaty. Přesto se vedoucí snaží s dětmi tvořit neobvyklým způsobem: např. oddíl Sopea využil letošního podzimu ke sběru suchého listí, kterým naplnil průhledné plastové sáčky, které poté ozdobil barevným papírem. Celý tento kousek poté vytvořil prostorový obraz sovy. Kromě výrobků z papíru, přírodnin, či plastických a jiných materiálů přes zimu, každoročně v létě děti tvoří misky, hrníčky, či jednoduché sošky zvířat z keramiky.

Tyto výrobky se v průběhu červnového pravěkého festivalu dávají do rozehrátých pecí, kde se vypálí a děti si je poté druhý den mohou odnést domů, či věnovat do altamirské výstavky keramiky.

#### **5.2.4 Učení hrou**

Nedílnou součástí jedné ze čtyř schůzek v měsíci je i schůzka zaměřená na učení se. V dětském zájmovém sdružení Altamira se vedoucí snaží děti učit praktickou a zábavnou formou. Např. vázání různých uzlů, poznávání zvířat a rostlin, nebo vyprávění o historii a vesmíru pomocí pohádkových příběhů a hranných scének. Po výkladové části, kdy si děti můžou dělat libovolné poznámky, následuje opětovné převyprávění „děje“ samotnými dětmi. Aktivita je vede k vzájemnému naslouchání a zároveň si i hravě zopakují nové informace v kolektivu. Pokud je na schůzce přítomno více členů z vedení, a zároveň je i velký počet dětí, utvoří se např. skupiny pouze po čtyřech dětech. Každá skupina má jiné téma na naučení, které je vykládáno pouze pro ně jedním vedoucím nebo praktikantem. Tyto skupiny po absolvování výkladu převyprávějí své téma ostatním skupinám. Na konci schůzky následuje otázkový, či praktický kvíz, v kterém si děti mohou vyzkoušet, kolik si toho pamatují. Tyto otázky jsou průběžně pokládány i v průběhu jiných schůzek, což podněcuje děti k soutěživosti a nové informace se postupným opakováním stávají přirozenou znalostí.

#### **5.2.5 Schůzky zaměřené na údržbu skanzenu**

V minulých letech, kdy v Altamiře fungovalo celých šest oddílů, se pořádaly schůzky i pouze za účelem údržby areálu, či opravě a údržbě určitých stanovišť. Každý oddíl měl na jeden rok přidělené své stanoviště (např. pekárnu), o které se v průběhu roku musel starat. Jedna schůzka v měsíci tedy byla věnována pouze této práci.

#### **5.2.6 Výlety**

Neodmyslitelná část altamirského programu je tvořena výlety. Oddíly pořádají jednodenní výlety každý měsíc. Nejčastěji o sobotách vyjedou vedoucí s dětmi do přírody za poznáním. V teplých měsících se většinou jedná o návštěvu hradů a zámků, nebo se skupina například zúčastní pouze pochodu lesem. Tento druh výletu poskytuje možnost poznání přírody v praxi. Děti mohou rozeznávat stromy a živočichy, nebo si jen odpočinout od ruchu města a zlepšit si fyzičku. V zimních měsících vedoucí volí pro sobotní dny návštěvy muzeí, zábavně-vzdělávacích parků, či plaveckých bazénů.

Kromě jednodenních výletů bere sdružení děti i na víkendové pobyty. Již tradičně se například jezdí před Vánoci na chatu do Jizerských hor, kde celý oddíl společně slaví Vánoce. V jednom z jarních měsíců vyjedou dokonce oba dva oddíly na jednu chatu. Společný program tak sblíží všechny členy Altamiry.

V letech 1990 až 2005 byly velmi ceněny i výpravy do zahraničí. Výpravy byly velice výběrovou záležitostí. Vypraven mohl být pouze jeden autobus, což znamená, že pouze zhruba 40 dětí s doprovodem vedoucích se společně mohlo vypravit za hranice. Tyto děti byly vybírány na základě bodů, které nasbírali od začátku školního roku, či v roce minulém. Body se tradičně udělovaly za docházku, pomoc na brigádách, nošení suchého pečiva ovcím, či účast na výletech. Každý se proto snažil být v kroužku co nejméně. V minulosti se výletů do zahraničí konalo více, byla zde tedy možnost prostřídání všech dětí. Výpravy probíhaly z pravidla po pravěkých, či středověkých skanzenech v Evropě – např. skanzeny v Holandsku, Belgii, Rakousku, nebo dokonce i jeskyně Altamira ve Španělsku.<sup>28</sup> Od roku 2005 se bohužel žádná výprava do zahraničí již neuskutečnila. Problémem může být zhoršená komunikace se sponzorem i s poklesem zájmu dětí o experimentální archeologickou činnost. Vzhledem k nynější existenci pouze dvou oddílů se bohužel s žádným zahraničním výletem v blízké budoucnosti ani nepočítá.

### **5.3 Letní dětský tábor v Jetřichovicích**

Ve spolupráci s dětským táborem v Jetřichovicích je Altamira již od jejího vzniku v roce 1986.<sup>29</sup> Tábor fungoval a dodnes funguje za podpory odborů Os Kovo Škoda Auto, a.s. v blízkosti národního parku České Švýcarsko. Areál LDT Jetřichovice je poskytnut dětským akcím v průběhu celých letních prázdnin. V této době od července do srpna se konají tři hlavní dětské turnusy, každý v délce 18dní – na začátku července, přelomu července a srpna a ke konci srpna.

Jak již bylo řečeno, sdružení spolupracovalo s tímto letním táborem již od svého počátku, a jelikož se altamirské oddíly časem rozrostly, každému oddílu byl přidělen určitý turnus, na který poté jeho členové, včetně vedoucích a praktikantů jezdili.

---

<sup>28</sup> Interview s Jaromírem Cvrčkem ml., hlavním vedoucím DZS Altamira v Kosmonosích, Kosmonosy 14.10.2017.

<sup>29</sup> CVRČEK, Jaromír. *Kronika oddílu Sopea, 1986 – 1994*, Soukromý archiv Jaromíra Cvrčka mladšího.

Např. Sopea byla spojena s prvním turnusem a Pegas s druhým. Jak ovšem oddíly na Altamiře zanikaly, přestávaly v tradičním uskupení jezdit i na dětské tábory, a tak postupně zanikalo i hlavní spojení s touto letní tradicí.<sup>30</sup> V několika případech se ale jména altamirských oddílů v LDT Jetřichovice stále drží. Například přestože oddíl Robinzoni přestal fungovat okolo roku 2004, na třetím běhu je stále stejně pojmenovaný oddíl, do kterého děti nadále každoročně jezdí. Bohužel kromě jména již tento oddíl s dětským zájmovým sdružením nic společného nemá. V posledních deseti letech se s Altamirou pojí pouze první turnus, kam bez přerušení, od roku 1986 až dodnes jezdí oddíl Sopea. K této skupině se loni přidal i oddíl Pegas. Vedoucí se tak snaží obnovit tradiční návaznost roční práce s dětmi v Kosmonosech na intenzivnější táborový pobyt, kde se děti setkají více s přírodou a lépe poznají své oddílové kamarády, vedoucí i praktikanty.

---

<sup>30</sup> Interview s Martinou Krejčovou, vedoucí DZS Altamira v Kosmonosích, oddíl Sopea, Jetřichovice 8.7.2017.



## 6 Vzestup a pokles činnosti

Mezi lety 1990 – 2000 se dětské zájmové sdružení dostalo na pomyslný vrchol své prozatímní existence. Revoluční „boom“ a všeobecné uvolnění doby po roce 1989 poskytlo vedoucím Altamiry možnost začít s prací s dětmi naplno. Kromě výstavby pevné členské základny a započetí dětské experimentální činnosti na skanzenu se organizace začala také velmi rychle rozrůstat o nové členy.

Děti se začaly zajímat o „nově“ vzniklou organizaci a její neobvyklý program. I díky náborům ve školách, kam členové sdružení chodili prezentovat altamirskou činnost, přibývalo plno nadšených dětí. V průběhu dvou let se počet dospělých i dětských členů zvýšil na dvojnásobek a Altamira začala být velmi známým volnočasovým kroužkem jak v Kosmonosech, tak v Mladé Boleslavi a jejím okolí.

Zhruba v roce 1994-95 bylo sdružení ve svém největším rozkvětu. V době fungování šesti dětských oddílů se za den na Altamiře vystřídaly dvě skupiny po přibližně 28 dětech a dohromady i s mladistvými a dospělými činil počet aktivních altamirským členů až 130. Jelikož děti v tomto sdružení byly od začátku vedeny k uvědomění si sepjetí s přírodou, ke které patřila i ekologická výchova, musely i s vedoucími chodit na všechny schůzky a výlety oblečení v přírodních barvách. Všechny odstíny zelené a hnědé tak i na schůzkách v klubovně stále navozovaly jakýsi návrat v čase a poukazovaly na harmonii s přírodou.<sup>31</sup>

Od začátku devadesátých let se také začaly realizovat projekty dětské experimentální archeologie. Zapojit se do projektů dětské experimentální archeologie, se rozhodli i nadšení vedoucí z LDT Jetřichovice, pozdější zakladatelé Altamiry poté, když se jim „dostala do rukou kniha archeologů brněnského muzea *Antropos Renaty a Jaroslava Malinových Vzpomínky na minulost, která se později stala jakousi „čítankou“ dětské experimentální archeologie*“.<sup>32</sup>

---

<sup>31</sup> Interview s Jaromírem Cvrčkem ml., hlavním vedoucím DZS Altamira v Kosmonosích, Kosmonosy 14.10.2017.

<sup>32</sup> CVRČEK, Jaromír. Seriál k 20-ti letému výročí působnosti Altamiry v Kosmonosech, *Kosmonoský horizont*, březen 2011.

Čím více se ovšem sdružení rozrůstalo, tím více začalo mít i problémů. A nevyhnuly se mu ani problémy v jeho vlastním středu. Různé organizační postupy, celkem striktní pravidla a dohled na nejen jednotlivou činnost všech vedoucích, ale i celého sdružení se občas stalo problémem, či překážkou i pro samotné členy na vedoucích oddílových pozicích. V každé práci se člověk dostane do určitých neshod se svým vedením, a ani v Altamiře to nebylo jinak. Většina vedoucích jistě nesouhlas, či spory přešli a dále se soustředili spíše na realizaci práce s dětmi. Ovšem v roce 1993 skupinka vedoucích své spory a nesouhlas s hlavním vedením odmítla nadále přecházet a z dětského zájmového sdružení byla buď vyloučena, či se oddělila sama. Důvodem rozkolu nebyl ani tak společný program oddílů, jako spíše osobní rozpory s hlavním vedením Jaromíra Cvrčka staršího, který se svým někdy až zbytečně přísným a aktivním přístupem snažil držet Altamiru pohromadě. V únoru 1994 si skupinka oddělených vedoucích založila svou vlastní organizaci s názvem „Keltói“ a pro svou základnu získala prostor v mladoboleslavském lesoparku Štěpánka. Toto odštěpení od organizace mělo velice neblahý vliv na celý zbytek vývoje Altamiry. Vedoucí, kteří od sdružení odešli, totiž s sebou „odvedli“ i část dětí a hlavně vedení, které se na práci s dětmi a stavbě skanzenu podíleli. Díky založení vlastního spolku se stejným zaměřením na dětskou experimentální archeologii, táborové dovednosti a ekologii, tak způsobila Altamiře nemalou konkurenci.<sup>33</sup>

Od roku 1998 se postupně začalo vytrácet především nadšení dětí do této netypické volnočasové aktivity. „Nová doba“ přinesla nabídku různých dalších kroužků a možností trávení času mimo školu. Děti postupně začaly mít jiné zájmy a ani výlety do přírody je tolik nelákaly. Bohužel i vedoucí, kteří stáli u založení organizace, se dostali do jiné životní etapy a nebylo vždy snadné za sebe najít pro vedení oddílu náhradu. Postupným odchodem obou důležitých článků sdružení – dětí a vedoucích – tak začaly zanikat oddíly jeden po druhém. Kolem roku 2002 již byly na Altamiře pouze čtyři oddíly.<sup>34</sup>

---

<sup>33</sup> Interview s Martinou Krejčovou, vedoucí DZS Altamira v Kosmonosech, oddíl Sopea, Jetřichovice 8.7.2017.

<sup>34</sup> Interview s Jaromírem Cvrčkem ml., hlavním vedoucím DZS Altamira v Kosmonosech, Kosmonosy 14.10.2017.

## 6.1 Experimentální archeologie

Námět pro experimentální archeologii jako zájmovou činnost započal v Československu již v srpnu roku 1979, kdy se tato nevšední aktivita promítla do jednoho letního tábora. Ovšem v tomto směru nešlo o žádný archeologický výzkum, či studium reálií jako takových. „*Hlavním cílem je tu poznání života v pravěku, pobyt v přírodě v podmínkách pravěkého člověka a z toho vyplývající poznání sebe sama a svého vztahu k přírodě. Prostředkem a katalyzátorem je napodobení dávných postupů a činností*“.<sup>35</sup> Experimentální archeologie je vědní obor, který slouží k ověření si a prozkoumání faktů, či domněnek, které vědci při svém výzkumu života pravěkých lidí odhalili. Pro správné a autentické realizace je většinou za potřebí speciálních postupů a dohledu odborníků. Ovšem projekty se snahou napodobit tyto postupy uskutečňují ze svého nadšení v dnešní době i neprofesionální nadšenci.<sup>36</sup> Tito lidé, i dnes, v jednoduché metodě pokusu a omylu dokážou přiblížit například i proces úpravy obživy za pomoci nejjednodušších kamenných odštěpků.<sup>37</sup>

Hlavním napodobením pravěkých výrobků je poznání a práce s kamenem, hlinou, kostmi, kůží, rostlinami a samozřejmě dřevem. Všechny tyto materiály se dají postupným opracováním, smíšením, či jinou úpravou dále používat ke tkaní, tepání, tavení a všeobecné úpravě tak, aby splňovaly a vyhovovaly požadavkům tehdejších lidí. Kromě zhotovení pravěkých nástrojů je velkou výzvou celkové zhotovení objektů, v kterých naši předci přebývali. Rekonstruovat tyto v jistém smyslu jednoduché přebytky holýma roka, či za pomoci primitivních předmětů není ve finále vůbec jednoduché ani pro dospělé jedince, natož pak pro děti. Pokud se projekt výroby pravěkých nástrojů, zbraní, či postavení obydlí povede, největší výzvou se stává skutečná realizace pravěkého života včetně ošacení a přípravy potravy s co nejmenším stykem a pomocí dnešní civilizované doby.<sup>38</sup>

---

<sup>35</sup> ČERVINKOVÁ, Helena, Jiří ČERVINKA a Ladislav TINTĚRA. *Výpravy do pravěku: náměty pro táboření v přírodě*. Praha: Liga lesní moudrosti, 1990. Les. ISBN 80-900223-1-6. s. 5.

<sup>36</sup> ČERVINKOVÁ, Helena, Jiří ČERVINKA a Ladislav TINTĚRA, pozn. 21, s. 5.

<sup>37</sup> MALINOVÁ, Renata a Jaroslav MALINA. *Vzpomínky na minulost, aneb, Experimenty odhalují tajemství pravěku*. Ostrava: Profil, 1982., s. 14.

<sup>38</sup> ČERVINKOVÁ, Helena, Jiří ČERVINKA a Ladislav TINTĚRA, pozn. 21, s. 8.

Přestože těsné okolí areálu pravěkého skanzenu v Kosmonosech pravěkými nálezy příliš známé není, nezabránilo to zakladatelům DZS Altamira orientovat se právě archeologickým, či spíše experimentálně – archeologickým směrem. Pozdější podporou pro odkaz vedení archeologické experimentální činnosti v Kosmonosech se stal i fakt, že například v Mladé Boleslavi se do roku 2008 našlo na minimálně 161 místech mnoho důkazů o lidské činnosti ze středověku a novověku. Pár artefaktů dokonce patří i do doby Keltů, Germánů, únětické kultury, či paleolitu, což může bohatě sloužit i k inspiraci v tvorbě experimentálně – archeologických pokusů.<sup>39</sup>

## 6.2 Brigády

Jakmile se našel prostor pro trvalou základnu DZS Altamira, začaly na její výstavbě i na pozdější realizaci skanzenu spolupracovat desítky dobrovolníků. Většinou šlo především o členy této organizace, ať děti, praktikanty, či vedoucí, každý podle oddílových zásad musel přiložit ruku k dílu a podílet se na tvorbě a obnově prostoru kolem sebe. Kromě aktivních členů Altamiry ovšem s údržbou skanzenu, či činností na festivalu dětské experimentální archeologie pomáhali také další lidé s tímto sdružením spříznění – ať přes LDT v Jetřichovicích, či velmi často prostřednictvím svých potomků.

Tzv. brigády probíhaly v počátcích organizace jedno sobotní dopoledne, někdy i odpoledne, každý měsíc. Na začátku bylo práce pochopitelně více, proto bylo potřeba odvést větší práci. Postupem času, kdy se všechny plánované projekty dokončily, již nebylo nutné se scházet každý měsíc. Brigády se tedy omezily na několik typů: 1) údržbové – za účelem sekání trávy, hrabání listí, opravy objektů ve skanzenu aj. 2) sezónní – těžba rákosu na opravu střech, štípaní dříví na zimu, 3) zaměřené na přípravu skanzenu před určitou akcí – např. dnem otevřených dveří pro veřejnost. Během těchto brigád se opravovaly všechny pece a střechy, popř. se na těchto akcích kontrolovaly i pravěké oděvy, které děti a vedoucí museli mít připravené na všechny události, kde se Altamira prezentovala veřejnosti.

---

<sup>39</sup> WALDHAUSER, Jiří. *Archeologická tajemství Mladé Boleslavi*. Liberec: Knihy 555, 2009. ISBN 978-80-86660-29-5. s. 6.

## **7 Nová doba**

Pod pojmem „nová doba“ si ve spojení s Altamirou představíme především posledních 17 let tohoto století. Přelomový rok 2000 a začátek nového milénia přinesl do dětského zájmového sdružení mnoho změn. Organizace se náhle musela potýkat nejen s menším zájmem o experimentální archeologii, ale také s úbytkem dětí, podpory sponzora, celkovou ztrátou oblíbenosti u veřejnosti a odchodem zkušených vedoucích.

### **7.1 Nová generace**

„Nová doba“, nebo-li 21. století nabídlo nové generaci dětí mnoho možností, jak trávit svůj volný čas. Už tu nebylo pouze pár kroužků typu Pionýr, Jiskra nebo základní umělecké školy. Dětem bylo nabídnuto nespočet aktivit, ve kterých mohly rozvíjet své zájmy. I pro jejich rodiče bylo náhle snadnější zvolit, čím se jejich dítě bude zabývat po škole. Popřípadě mohli konkrétněji a jednodušeji rozvíjet talent mladého člověka.

V novém tisíciletí se objevily dětské kroužky, které si před tím bylo těžké jen představit. Počínaje karatem a florbalem přes počítačovou techniku, malého vědce až lekce baletu, či tým roztleskávaček. Čím více bylo možností, tím více se zájmy dětí rozcházely a i většina rodičů dávala přednost rozmanitosti programu ve dvou, či třech různých kroužkách než pouze v jednom.

### **7.2 Altamira v novém tisíciletí**

Altamira jakožto zájmový kroužek, který se konal po dobu dvou hodin jednou za týden v pozdějším odpoledni, a se zaměřením a vlastní propagací především jako experimentálně archeologické sdružení, najednou ztrácel u dětí oblibu. Díky příchodu „technické doby“ děti začaly trávit čas doma u počítače, či k zábavě začaly využívat spíše různé technické vymoženosti, jako např. tablet a mobil. Běžné hry venku, které zabavovaly generace před nimi, jim najednou přestaly být dostačující. Začátek tohoto milénia dětem spíše umožnil zůstat doma a být baven, než jít z domu ven a o zábavu se postarat.

Samozřejmě také díky rozmanitosti nově nabízených aktivit pro děti ztratila Altamira ne jednoho svého člena. Původních deset oddílů se postupně muselo snížit na šest, později na čtyři a od roku 2008 až do dnes funguje pouze zakládající oddíl Sopea

a jeho následovník Pegas. Oba oddíly, ač fungují pod vedením různých vedoucích, se snaží svůj program obměňovat a přizpůsobovat dnešním dětem. Původní myšlenka učit děti hrou, poznávat přírodu a zajímat se o své okolí však zůstává i nadále stejná.

Děti se stále inspirují společnou prací na skanzenu a údržbou prostoru kolem nich. Udržet však jejich zájem a samozřejmě i zanícení rodičů, kteří jsou velmi důležitou součástí sdružení, není v dnešní době již vůbec snadné.

### **7.2.1 Vedoucí**

S novou dobou a úbytkem dětí bohužel souvisí i snižování počtu vedoucích a praktikantů v Altamíře. Altamira je nezisková organizace a žádný z jejích členů nedostává za provedenou práci finanční odměnu. Všichni její členové se tedy můžou počítat za dobrovolníky. Snížení počtu dětí, jejich zájmu, či i chybějící finanční ohodnocení se v pozdější konkurenci s placenými kroužky mohlo stát důvodem, proč vedoucí začali ze sdružení odcházet. Nesmíme samozřejmě zapomenout ani na další faktory, jako je například studium, zaměstnání, či rodičovství, které každého vedoucího dříve či později také ovlivní. Mnoho slibných praktikantů muselo Altamiry zanechat kvůli studiu na vysokých školách, jelikož dojíždění nemusí být vždy snadné, a ne vždy je takový student ochotný vzdát se svého času ve prospěch dobrovolnictví. Pro některé vedoucí se volnočasová aktivita stala nemožnou v kombinaci s jejich prací a rodinou. V tomto případě se zdá pochopitelné přihlédnout k určité věkové hranici a faktu, že ne každá aktivita a koníček se dá provozovat do nekonečna.

Přestože se někteří bývalí členové snaží udržet v kontaktu alespoň při důležitých akcích, organizace potřebuje především více aktivních členů.

V nynější době je počet aktivní vedoucích a praktikantů obou oddílů na čísle jedenáct. Musíme si ovšem uvědomit, že vedoucí se na schůzkách kvůli svému zaneprázdnění střídají. Žádný z vedoucích v současné době není schopen být přítomen na schůzce každý týden. Každou schůzku musí povinně navštěvovat pouze praktikanti – tedy mladiství od 15 do 18 let. Většina nynějších vedoucích a praktikantů jsou studenti středních a vysokých škol. Výjimečně jsou vedoucími již pracující lidé. Kvůli všeobecné vytíženosti se stává problémem dohodnout se na společných akcích, např. na termínu oddílového výletu, altamirské brigády, atd.

## 7.3 Vlastní zkušenost

### 7.3.1 Začátky

K dětskému zájmovému sdružení Altamira jsem se přidala víceméně náhodou. Jelikož mě práce s dětmi vždy bavila, chtěla jsem již v 15 letech jet na letní dětský tábor (LDT) jako praktikant. Delší dobu se mi nedařilo najít žádnou organizaci, která by o nové neplnoleté pomocníky stála. Až o rok později se mi přes známé podařilo dozvědět o LDT v Jetřichovicích. Ovšem podmínkou pro možnost účastnit se 18 dnů dlouhého tábora byla praxe s dětmi. LDT byl v té době velmi spjat s Altamirou, a tak jsem půl roku před konáním tábora začala docházet na schůzky oddílu Pegas.

Začátky nebyly vůbec jednoduché. Velmi jsem si vážila možnosti začít práci s dětmi již před táborem a vyzkoušet si, zda mě vůbec tato práce bude bavit a zda mám dostatečnou trpělivost a nápady v tomto oboru.

Nejprve jsem se musela seznámit s vedením oddílu, které tvořil Jaromír Cvrček ml. a jeho manželka. Praktikanti v té době v Pegasu nebyli žádní, takže moje přítomnost byla velmi vítána. Vedoucí byli milí a bylo vidět, že k dětem mají vřelý vztah. I ke mně byli velmi otevření a po prvotním školení, co se ode mě čeká za práci, jsem získala pocit, že do dané činnosti nebude takový problém proniknout.

Kromě vedoucích jsem v krátké době musela poznat i všechny děti a seznámit se s jejich individualitami. Děti v oddíle se již půl roku znaly, a tak jsem nevěděla, jak přijmou novou autoritu. S otázkou autority mi nakonec pomohli nejvíce vedoucí, kteří dokázali dětem správně vysvětlit pozici praktikanta, a také mě před oddílem vždy podpořili v mých rozhodnutích. Na začátku jsem měla na starost pouze hry a později přípravu výrobků.

Celkově šlo především o zabavení a hlídání dětí, zatímco vedoucí připravovali složitější program schůzky, či komunikovali s rodiči. Samotná pedagogická činnost se pro mě z počátku stala asi největší výzvou. Např. vymyslet a správně vysvětlit hru tak, aby ji děti porozuměly a bavila je, se zprvu zdálo jako velký problém. Ten se ale samozřejmě postupně zmenšoval a práce s dětmi se stávala stále přirozenější a bezprostřednější.

Ač jsem si myslela, že největším problémem bude komunikace a interakce s dětmi, větší komplikací se nakonec ukázalo spravování pravěkého skanzenu. Kolem roku 2010 ještě bylo možné v Altamiře zahlédnout školní exkurzi, která byla provázena některým z vedoucích, či spíše samotným zakladatelem organizace, Jaromírem Cvrčkem starším, který je spravoval o historii a popisu staveb. Jako nový praktikant jsem si z důvodu možné výpomoci na takovéto exkurzi, musela zapamatovat základní informace o každém objektu. V té době jsem o experimentální archeologii slyšela poprvé, a tak se pro mě každá brigáda na opravu stanovišť ve skanzenu stala něčím naprosto novým a nepředstavitelným. V dnešní době bohužel již Altamira školní exkurze neumožňuje. Problémem se stal nízký počet aktivních členů, kteří bohužel nemají čas nebo znalosti k poskytování takovýchto služeb. Ze stejného důvodu již areál nemůže být otevřen ani o víkendech, a tak tento pravěký skanzen zůstává veřejnosti uzavřen po celý rok s výjimkou oddílových schůzek nebo dnu otevřených dveří v rámci festivalu dětské experimentální archeologie.

### **7.3.2 Vedoucí oddílu Pegas**

V praktikantském období není sice mladistvý plně zodpovědný, ale musí si být vědom toho, jak se chová a působí na své okolí. Při práci s dětmi je poté nejdůležitější spolupráce s vedoucími.

Po třech letech na Altamiře jsem již byla plně obeznámena jak s chodem zájmové organizace, tak i se společenstvím lidí, kteří se na jejím vedení podílí. Nebyl pro mě tedy žádný problém převzít větší zodpovědnost a po dovršení osmnácti let se přidat k vedení oddílu Pegas.

Původní vedoucí oddílu již měli hodně svých starostí a povinností, což bylo znát také na jeho fungování. Přestalo se jezdit na výlety, nedělala se tolik kreativní činnost s dětmi a učení hrou jsem v posledním roce mého praktikantství už vůbec nezaznamenala.

Zlom v mém působení na Altamiře přišel až v roce 2014, kdy se hlavní vedoucí Pegasu rozhodl skončit s pedagogickou činností a věnovat se pouze získávání finanční podpory pro sdružení. V oddílu jsme v té době fungovali dva vedoucí a jeden praktikant. Ovšem díky našemu spojení s LDT Jetřichovice a s oddílem Sopea, se nám



přes letní prázdniny podařilo rozšířit řady na tři vedoucí a dva praktikanty, což se později ukázalo jako velmi efektivní.

První rok ve vedoucí pozici nebyl jednoduchý. Měla jsem sice zkušenosti s prací s dětmi, ale organizační dovednosti s vedením týmu vedoucích a praktikantů mi ještě chyběly. V prvním roce se povedlo zavést nový program, který spočíval ve střídání aktivit každou schůzku. Začali jsme děti opět učit hrou – např. o vesmíru, rybách, ptácích. Všechno učení jsme se snažili propojit s různými hrami o poznávání a doplňovali ho zdravou rivalitou mezi dětmi. Bohužel problém s volným časem vedoucích se mi vyřešit nepodařil. Většina z nás byla v různých městech na vysokých školách, a nebylo vždy jednoduché se dohodnout a naplánovat i malé změny v programu schůzek.

Postupem času se především díky LDT v Jetřichovicích povedlo najít pro oddíl nové praktikanty, kteří poté dokázali celé dva roky podporovat a pomáhat vedoucím s jejich prací, která byla ztížena kvůli již zmíněnému dojíždění a nepravidelné docházce na schůzky.

### **7.3.3 Současnost**

Díky efektivní spolupráci v posledních třech letech, 2015-2017, vznikl mladý a schopný tým praktikantů a vedoucích, který svou aktivní činností přilákal nové děti a vytvořil stabilní oddílovou základnu a zvětšil tak i celkové povědomí o sdružení Altamira.

V současnosti se oddíl Pegas skládá ze čtyř vedoucích, dvou praktikantů a osmnácti dětí. Na schůzkách, které se konají každou středu, nechybí hry v areálu skanzenu, hry v klubovně, kreativita při polytechnické činnosti, učení hrou o světě kolem nás, či speciální program se zvířaty. Členové oddílu také jezdí každý měsíc na jednodenní výlety do přírody, na hrady a zámky a v zimě nechybí ani návštěva zábavních dětských parků. Dvakrát do roka pak děti mohou jet se svými vedoucími na víkendové pobyty. Před Vánoci se již tradičně jezdí na dva dny na chatu do Jizerských hor, kde některé děti získávají svou první zkušenost s přespáním mimo domov. Na jaře Pegas a Sopea pořádají společný víkend v přírodě. Děti z obou oddílů tak mají možnost se poznat i mimo altamirský areál a odvézt si spoustu zážitků s novými kamarády.

## 8 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit a zmapovat vývoj dětské zájmové organizace Altamira v Kosmonosích a zachytit její přínos jakožto volnočasové aktivity na základě ústních výpovědí, dobových kronik a sekundární literatury.

Přestože je to již více než třicet let od svého založení, Altamira si i v dnešní době umí najít nejen zájemce v řadách dětí, ale i nadšence mezi dospělými. Dětem dokáže toto sdružení stále nabídnout aktivity, které se stávají čím dál více ojedinělými. Ať jsou to výlety do přírody, učení se praktických věcí, jako třeba vázání uzlů a rozdělání ohně, nebo jen pouhé trávení volného času v přítomnosti kamarádů v netypickém prostředí pravěkých přístřeší. DZS Altamira stále oslovuje rodiče i děti k vzájemné kooperaci a nabízí dnes již netradiční volnočasový kroužek, který snad postupně znova získá na své oblíbenosti.

Ač si organizace přešla i přes určité problémy, co se týče sponzorování, rozkolu ve svém jádru, nebo samotnému úpadku zájmu veřejnosti, dokazuje i nyní, že do budoucna by chtěla ve své činnosti pokračovat. Největším úskalím se ovšem stává podoba, ve které by se měla udržet.

Současné děti ani vedoucí již experimentální archeologie v takovém měřítku, v jakém byla provozována ve svých začátcích nezajímá, a tak je i možné, že v blízké době zanikne na pozemku Kosmonos úplně a dobrovolnická práce ve skanzenu tak nahradí pouze stavební objednávky firem.

Přesto všechno je ovšem nápad tohoto volnočasového sdružení stále unikátní, a pokud se má zachovat, musí se alespoň trošku přizpůsobit dnešní době, jinak by bohužel také mohlo zaniknout navždy.

## 9 Seznam použité literatury a zdrojů

### Prameny:

- CVRČEK, Jaromír. *Kronika oddílu Sopea, 1986 – 1994*, Soukromý archiv Jaromíra Cvrčka mladšího.
- CVRČEK, Jaromír. *Kronika oddílu Robinzoni 1998– 2002*, Soukromý archiv Jaromíra Cvrčka mladšího.
- KREJČOVÁ, Martina. *Kroniky oddílu Sopea 2001– 2016*, Soukromý archiv Martiny Krejčové.
- *Kosmonoský Horizont*, 2003, leden – prosinec.
- *Kosmonoský Horizont*, 2006, květen, červen.
- *Kosmonoský Horizont*, 2007, květen, červen, červenec, srpen říjen.
- *Kosmonoský Horizont*, 2008, březen, duben, květe, červenec, srpen.
- *Kosmonoský Horizont*, 2009, únor, duben, říjen.
- *Kosmonoský Horizont*, 2010, leden, červen, červenec, srpen, říjen, listopad.
- *Kosmonoský Horizont*, 2013, květen.
- *Škodovácký odborář*, 1994, roč. 1, č. 12, 33, 43.
- *Škodovácký odborář*, 1995, roč. 2, č. 2, 14, 22, 24, 30, 37.
- *Škodovácký odborář*, 1998, roč. 5, č. 16, 21, 30, 33.
- *Škodovácký odborář*, 2000, roč. 7, č. 15, 16, 17.
- *Škodovácký odborář*, 2003, roč. 10, č. 1, 17, 22, 30, 34.
- *Škodovácký odborář*, 2005, roč. 12, č. 4, 25, 31, 40, 41.
- *Škodovácký odborář*, 2006, roč. 23, č. 13, 16, 19, 21, 33.

- *Škodoväcký odborár*, 2016, roč. 23, č. 22, 23, 31.
- *Škodoväcký odborár*, 2017, roč. 24, č. 6. 16, 35.
- *Boleslavský deník*, 2006, č. 97, s. 2.
- Průvodcovská služba, DZS Altamira v Kosmonosech.

## Literatura:

- ČERVINKOVÁ, Helena, Jiří ČERVINKA a Ladislav TINTĚRA. *Výpravy do pravěku: náměty pro táboření v přírodě*. Praha: Liga lesní moudrosti, 1990. Les. ISBN 80-900223-1-6.
- HÁJEK, Bedřich. *Děti, vedoucí, volný čas*:. Ilustroval Jana WIENEROVÁ. Praha: IDM MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1.
- HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.
- JONÁŠOVÁ, Petra. *Keltská řemesla na Mladoboleslavsku*. Liberec, 2012. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Vedoucí práce PhDr. Pavel Smrž
- LEVINE, Peter A. a Maggie KLINE. *Prevence traumatu u dětí: průvodce k obnovení důvěry, vitality a odolnosti*. Praha: Maitrea, 2014. ISBN 978-80-87249-61-1.
- MALINOVÁ, Renata a Jaroslav MALINA. *Vzpomínky na minulost, aneb, Experimenty odhalují tajemství pravěku*. Ostrava: Profil, 1982.
- UNGER, Josef. *Člověk ve středověku: svědectví archeologických pramenů*. Hradec Králové: Společnost experimentální archeologie, 2012. Popularizace archeologie. ISBN 978-80-905374-0-8.

- VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011. ISBN 978-80-7285-145-4.
- WALDHAUSER, Jiří. *Archeologická tajemství Mladé Boleslavi*. Vyd. 1. Liberec: Knihy 555, 2009. ISBN 978-80-86660-29-5.

### **Interview:**

- Interview s Martinou Krejčovou, vedoucí DZS Altamira v Kosmonosích, oddíl Sopea, Jetřichovice 8.7.2017
- Interview s Ivou Hovorkovou, vedoucí DZS Altamira v Kosmonosích, oddíl Sopea, Mnichovo Hradiště 30.9.2017.
- Interview s Jaromírem Cvrčkem ml., hlavním vedoucím DZS Altamira v Kosmonosích, Kosmonosy 14.10.2017.

## **10 Seznam příloh**

### **Ilustrace:**

- Ilustrace 1: pohled na klubovnu DZS Altamira a sklářskou hut'
- Ilustrace 2: vnitřek velké klubovny
- Ilustrace 3: pohled do malé klubovny s centrálním ohništěm
- Ilustrace 4: keramická pec
- Ilustrace 5: bronzovna
- Ilustrace 6: pec na tavení železné rudy
- Ilustrace 7: ovčín na Altamiře
- Ilustrace 8: pečení placiček na pravěkém festivalu
- Ilustrace 9: oddíl Pegas, Festival dětské experimentální archeologie 2016

### **Interview:**

- Přepis rozhovoru s Ivou Hovorkovou

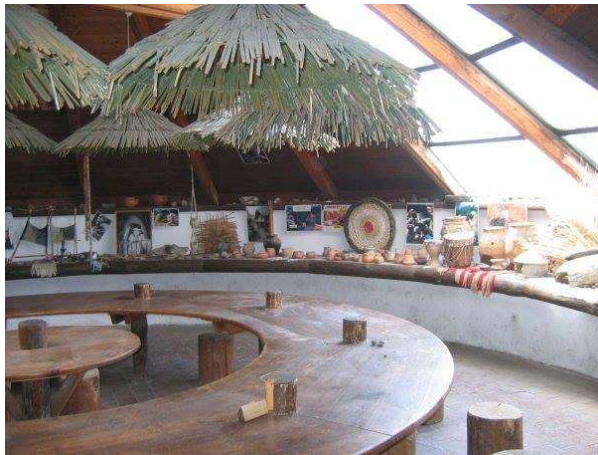
### **Doplňující materiály:**

- Plán areálu dětského pravěkého skanzenu Altamira

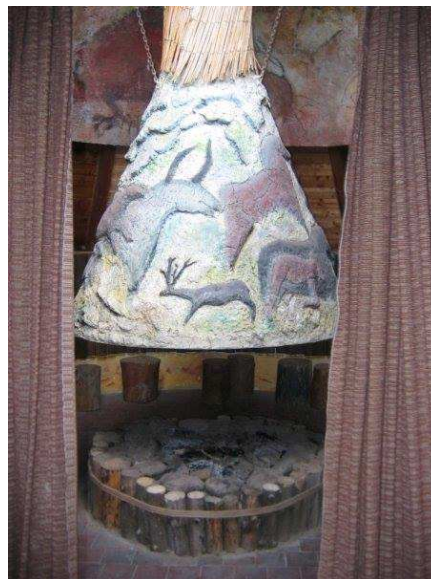
## Přílohy



**Ilustrace 1: pohled na klubovnu DZS Altamira a sklářskou hut'**



**Ilustrace 2: vnitřek velké klubovny**

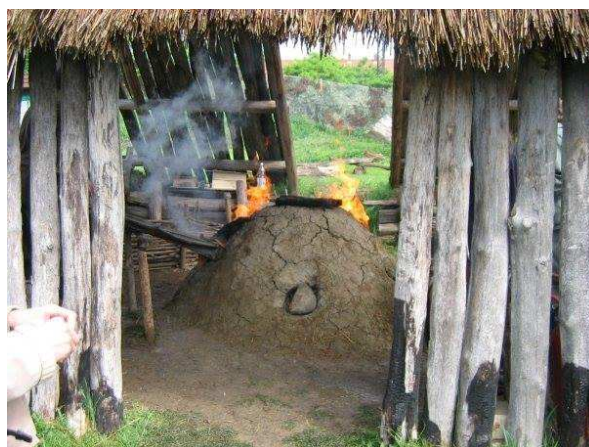


**Ilustrace 3: pohled do malé klubovny s centrálním ohništěm**





**Ilustrace 4: keramická pec**



**Ilustrace 5: bronzovna**

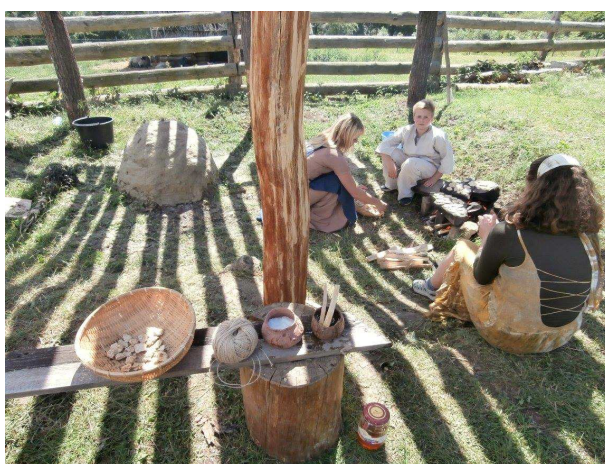


**Ilustrace 6: pec na tavení železné rudy**





**Ilustrace 8: ovčín na Altamiře**



**Ilustrace 9: pečení placiček na pravěkém festivalu**



**Ilustrace 10: oddíl Pegas, Festival dětské experimentální archeologie 2016**

## **Přepis rozhovoru**

**Iva Hovorková, 30let,**

**zaměstnání: Vývojový inženýr v technickém centru Škoda Auto, a.s.**

### **1. Jak dlouho jsi členem Altamiry? Jak ses dostala do tohoto dětského kroužku? Chodila jsi i na jiné kroužky?**

Členem jsem od 3. třídy ZŠ. Do Altamiry jsem se dostala díky náboru na naší ZŠ v Mladé Boleslavi, kterou v té době dělali praktikanti ze sdružení, a který mě díky ukázkám jejich činnosti velmi zaujal.

Mimo Altamiry, která byla jednou týdně dvě hodiny, jsem chodila ještě na flétnu a 2x týdně na stolní tenis.

### **2. Jak ti Altamira připadala, když jsi byla dítě?**

Altamira byla velmi netradiční prostředí v té době. Jako dítě jsem spíše vnímala více lidí kolem sebe. Tenkrát mě zaujali hlavně starší děti. Velmi jsem k nim vzhlížela a měla jsem velkou touhu být jako oni.

Až později mě začalo fascinovat, co vše jsme na Altamiře mohli dělat. Tehdy bylo všechno práce dětí a vedoucích. Dnes už využíváme firmy na výrobu střech i objektů. Dříve jsme vše dělali tradiční metodou. Např. nikde nebyly hřebíky, protože lidé v té minulosti také hřebíky nepoužívali. Rákosové střechy se dělaly také ručně a vázaly se konopným provázkem, který se často musel měnit. Dneska např. používáme k vázání drátek, protože na častou opravu nemáme čas a kapacity. Právě možnost zkusit si vše na vlastní kůži mě jako dítě nejvíce bavilo.

### **3. Účastnila jsi se každé aktivity, kterou Altamira nabízela? Výletů, brigád, atd?**

Všech a vždycky. U výletů do zahraničí, kdy nejezdil jeden oddíl ale výběr dětí z celé Altamiry, byla dokonce velká mezioddílová rivalita – jezdilo se za odměnu, takže jsem se snažila chovat co nejčinněji, abych mohla jet. Vždycky se vybíraly např. dvě děti z oddílu za největší zásluhy.

#### **4. Jak jsi vnímala své vedoucí a praktikanty, když jsi byla dítě?**

Nikdy jsem neměla pocit typu: tohle je svět vedoucích a tohle je svět dětí. Vždycky jsem měla pocit, že jsme jedna velká parta.

#### **5. Jak jsi naopak vnímala děti, když ses stala praktikantem/vedoucím?**

Já jsem asi žádnou velkou změnu ve vnímání okolí nezaznamenala. Přechod na každou „pozici“ mi přišel díky skvělému kolektivu vždy přirozený. Jako praktikant jsem dostávala na každé schůzce od vedoucích feedback k mému chování se k dětem, což mi pomohlo. Jediné co se asi změnilo, bylo vycházení s vedoucími. Blíže jsem je poznala i mimo práci s dětmi a po soukromé stránce. Samozřejmě si pak uvědomíte, jak si o dětech povídají, jaké na ně mají názory, že vlastně vědí o všem. To byl pro mě asi největší šok.

#### **6. Byl pro tebe velký rozdíl mezi fungováním jako praktikant a jako vedoucí?**

Praktikant – asi nejzásadnější okamžik, kdy je vidět, zda na práci s dětmi člověk má, nebo ne. Je to velký přechod z dítěte v oddílu na pozici praktikanta. Jde hodně o pochopení povinností a pravidel, kterému dítě rozumět nemusí, ale praktikant už ano.

Vedoucí – myslím si, že stát se po čase „praktikantství“ vedoucím není takový problém, osobně mi to vše přišlo velmi přirozené. My v oddíle mezi praktikanty a vedoucími moc nerozlišujeme. Cítím to tak, že jsme všichni na jedné lodi.

#### **7. Jaké tři největší změny bys uvedla, že se na Altamiře staly od tvého dětství po současnost? Popř. chybí ti něco z minulosti v dnešním fungování organizace?**

- 1) Nezajišťujeme všechny činnosti svépomocí, jako dříve.
- 2) Přístup dětí, které na Altamiru chodí, je jiný – většinou dlouho nevydrží a po třech letech oddíl opouští. Dříve se stály fronty, aby se do Altamiry mohlo docházet, protože bylo málo volnočasových kroužků.
- 3) Vnímání volného času vedoucích. Dnes je mnoho způsobů jak strávit volný čas, a tak je těžké „namotivovat“ dospělé tak, aby to za něco stálo. A to nemluvím o faktoru peněz, jelikož je to dobrovolnická činnost

## **8. Proč si myslíš, že v dnešní době děti nemají o Altamiru takový zájem?**

Protože mají spoustu jiných možností a téma experimentální archeologie je specifické a moc dětí v dnešním technologickém světě neupoutá.

## **9. Co si naopak myslíš, že se stalo přínosem za ta léta?**

Nevím, jestli dokážu něco označit přímo jako přínos, ale myslím si, že Altamira je stále velmi netradiční prostředí pro trávení volného času s dětmi. V dnešní době tuto netradičnost umocňují i ovce a králíci, které v části areálu chováme. A to si myslím, že za zmínku stojí.

## **10. Proč jsi v oddílu i nadále zůstala? Jak daleko v budoucnu se na Altamiře ještě vidíš?**

Zůstala jsem z důvodu, že mě tento typ dobrovolnictví baví a především také kvůli lidem, kteří jsou s Altamirou stále v kontaktu. Velmi si cením nově přichozích. Je to práce ve volném čase a zadarmo pro kupu dětí a myslím, že každý, kdo tam zůstává, musí vidět v této práci smysl a musí ho to bavit. Takoví lidé mají potom podobné hodnoty a já si jich za to vážím.

Několik let už říkám, že to bude poslední rok, že to nepůjde kvůli práci, atd. Uprímně se tam vidím ale ještě dlouho, nebo minimálně dokud to půjde. Možná později ne jako vedoucí, ale i přesto se vidím v nějaké pomocné roli – např. výroba propagačních letáků, údržba webových stránek, atd. Pro mě je to srdcová záležitost. Takže se toho nehodlám jen tak pustit.

## **11. Myslíš si, že je schopna organizace ještě pokračovat? Popř. co by se mělo změnit, aby to bylo možné?**

Myslím si, že je schopna pokračovat. Některé věci jsou jiné samozřejmě než dříve, ale snažíme se tomu přizpůsobit. Např. dříve chodily pozvánky s měsíčním programem schůzek poštou, a byly ručně psané.

Dnes posíláme e-maily a v posledních třech letech se nám podařilo ovládnout i Facebook. Tyto reakce na dnešní dobu jsou velmi důležité. Myslím, že bychom se neměli upoutávat na velký počet oddílů a členů jako dříve, ale spíše naši organizaci

orientovat do stylu něčeho výjimečného a nevšedního. Tímto směrem si myslím, že je možné ještě pokračovat dále.

## **12. A co pravěký skanzen? Je možné ho vůbec udržet?**

V dnešní době se to už nedá dělat svépomocí, jako když jsem byla dítě. Dříve bylo 8-10 oddílů, což znamenalo třeba osmdesát lidí na jedné brigádě – to byla normální účast, ne žádná výjimečná. A bylo to znát. Pokud se dneska na brigádě sejdem ve dvaceti lidech, tak je to zázrak. Proto jsme nyní závislí na externích činitelích. Ovšem myslím si, že bychom se neměli upínat na to, aby skanzen stále vypadal stejně a poskytovat všechny síly k jeho udržení. Takové kapacity a myšlenky jako byly před dvaceti lety, už nejsou, a pokud chceme pokračovat, měli bychom se spíše ptát na to, co je cílem skanzenu? Co chceme veřejnosti vlastně ukázat? Jak chceme vystupovat a co chceme provozovat? Není lepší mít v chodu čtyři stanoviště ze čtyř než mít na pozemku osm stanovišť, a nechat více než půlku ležet ladem?

Dnes máme šest stanovišť se středověkou tematikou a dva oddíly. Dříve bylo osm oddílů a každý oddíl se staral o své stanoviště. Každý rok si potom oddíly stanoviště střídaly a dovídaly se vždy, jak funguje, z čeho je postaveno atd. Např. stanoviště s keramickými pecemi – učilo se, jak se vyvíjela keramika, že byly tři druhy pecí a každá odrážela svou dobu. Když se starší pec zbourala, postavili jsme novou a říkali si v čem je dokonalejší, jaký pokrok lidé v minulosti udělali, jaká keramika se v té peci vypalovala atd.

## **13. Myslíš si, že je možné, aby někdy v budoucnu byl skanzen více přístupný veřejnosti než jen jednou do roka?**

Myslím si, že to není jen možné ale dokonce i nutné. I vzhledem k naší komunikaci a vlastní motivaci a inspiraci, aby do Altamiry někdo chodil (ať děti, či dospělí), tak musíme ukázat, co vlastně děláme a co jsme schopni s pomocí dokázat.

Dříve byl areál skanzenu otevřen veřejnosti každou sobotu. Oddíly měly služby ve vedení dozoru nad otevřeným prostorem. Oddílů ale bylo tolik, že jednou za dva měsíce měla např. Sopea službu. K službě byl nutný jeden vedoucí a např. dvě děti. Služby díky počtům zúčastněných pak vyšly tak, že jste vlastně na Altamiře trávili

navíc jen jednu sobotu v roce a v ten den jste se mohla vlastními slovy pochlubit všem lidem, co se přišli podívat, že tam chodíte do kroužku a ukázat na areálu, co jste osobně pomáhala stavět. Byl to i takový druh odměny. Dnes si neumím představit, že by tento princip fungoval.

Dříve jsme se účastnili i muzejních nocí apod. Myslím si, že návrat k otevření areálu můžeme udělat prostřednictvím těchto menších akcí. Altamira má také velký potenciál pro příměstské tábory, které se v poslední době staly velkým hitem.

#### **14. Co se na skanzenu nejvíce změnilo za ta léta?**

Kompletně se odstranil oboroh. Je zcela nová sklárna, dvakrát předělaný chlív, který je už zase v tak špatném stavu, že se bude muset opět renovovat. Za nedlouho bude dokončena i nová tkalcovna a pekárna, které jsou stavěné už na zakázku. Bronzovna, která už dva roky chybí, bude také postavena externí firmou. Před osmi lety jsme zrušili i naše „pokusné políčko“. Shořela polozemnice, kterou se do dnes nepovedlo dostavět do její tehdejší podoby. Monoxyly nám za ty léta shnily a myslím, že nové už ani nebudou. Chybí většina palisády a dřevěná Stonehenge musela být kvůli hniječím dřevu také zcela přestavěna.

#### **15. Poslala bys i do Altamiry svoje děti?**

Rozhodně. Otázkou ale je, jestli by je to bavilo. Zním jednu bývalou vedoucí, která byla velmi nadšeným členem Altamiry a těšila se, že tam budou chodit i její děti.

Ty jsou však absolutně jejím opakem a žádná taková táborová činnost je nebaví. Takže je nenutí, ale je jí to líto, že v tom její rodina už nepokračuje. I to může být například můj případ. Takže, záleží...

#### **16. Je podle tebe spolupráce s odbory a spolupráce s LDT Jetřichovice klíčová pro Altamiru?**

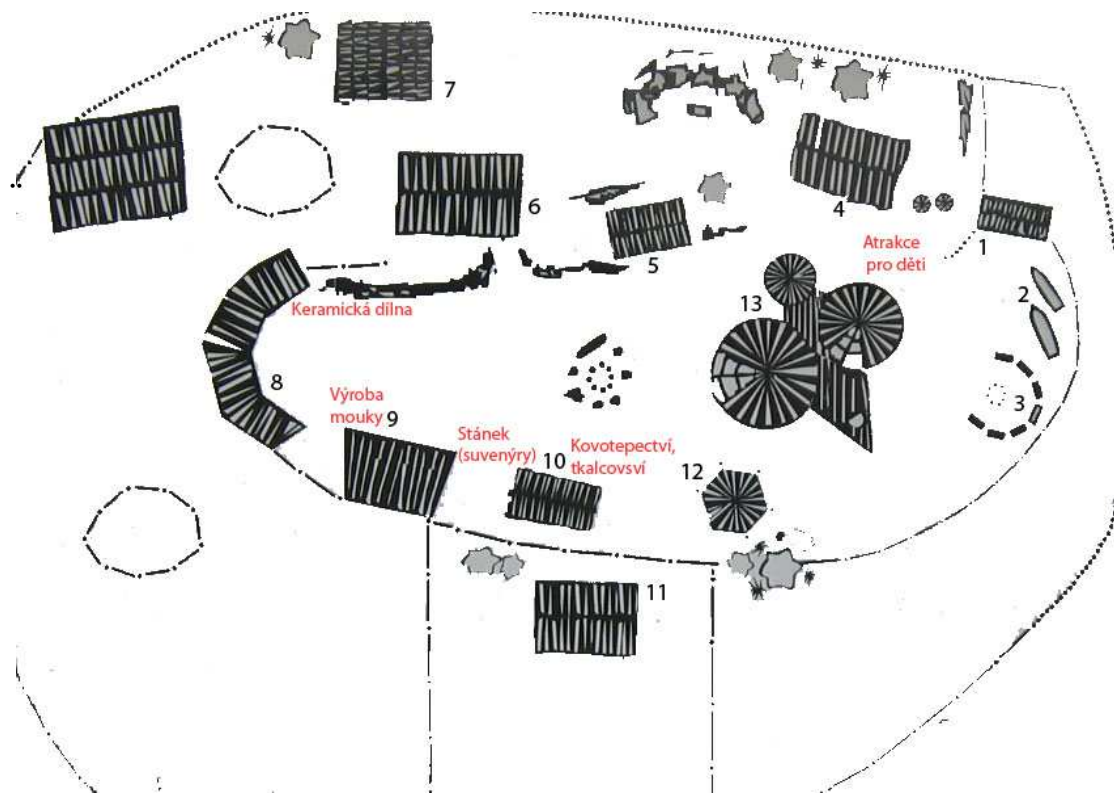
S odbory klíčová je. Ač bychom chtěli, aby spolupráce vypadala jinak... Bez tohoto sponzora bychom de facto nemohli naši činnost provozovat. Hlavní vedoucí se stará o „sponzoring“ a ostatní vedoucí „pouze“ o práci s dětmi. Kdyby dotace od

„škodovky“ nebyly, tak můžeme Altamiru zavřít. Jelikož máme takto silného sponzora, nemyslím si, že musíme mít o finance nyní strach. Strach je spíše více o motivaci dětí a vedoucích, si myslím.

Altamira vznikla i na základě podpory odborů ze „škodovky“, díky tomu se postavila klubovna a v poslední době spoustu dalších věcí. Ke všemu Altamira vznikla na táboře v Jetřichovicích, který nabízí tábory dětem zaměstnanců, proto to pouto.

S letním dětským táborem v Jetřichovicích spolupráce už tak klíčová není, ale jsou to kořeny organizace, a proto tu do teď ta návaznost je. Děti mají své speciální oddíly a vidí se jinak než přes rok na schůzkách, a to si myslím, že je dobře. Spolupráci bych ale klíčovou nenazvala.

## Plán areálu dětského pravěkého skanzenu Altamira



1 – Vstupní brána

2 – Monoxily

3 – Stonhenge

4 – Středověká sklářská huť

5 – Dílna pro tavbu bronzu

6 – Polozemnice

7 – Metalurgické pracoviště – huť

8 – Keramické pracoviště

9 – Pekařská dílna

10 – Tkalcovská dílna

11 – Středověký chlév

13 – Klubovna, WC



## ÚVOD

- Vítejte vás v dětském pravěkém skanzenu Altamira v Kosmonosích
- Historie sdružení sahá až do roku 1986, kdy byl v táboře v Jetřichovicích u Děčína založen oddíl Sopea – Sdružení ochrany přírody a experimentální archeologie.
- Zřizovatelem v dnešní podobě se staly v rámci podpory využití volného času a mládeže Odbory OS KOVO Škoda v roce 1991
- Téhož roku svěřil Městský úřad Kosmonosy do užívání tento pozemek na kopci Buben
- V současné době na Altamiře pracují 2 oddíly. Každý má 23 dětí a dva vedoucí.
- Název sdružení pochází z pravěké jeskyně Altamira, která se ve Španělsku. V jeskyni Altamira jsou převážně malby zvířat, které jsou staré přibližně 15 000 let. Altamira byla objevena v roce 1879, ve volném překladu znamená Vysoká Vyhlídka.

## MONOXYLY

- Čluny tesané a poté vypalované z jednoho kusu dřeva

## STONEHENGE

- Vytvořeno na základě Stonehenge - svatyně slunce v jižní Anglii
- Jeden z nejstarších kalendářů (1 800 před naším letopočtem)
- Hlavní osa je orientována k bodu, kde za letního slunovratu (21. 6.), vychází slunce
- U nás by však bod mířil do zámeckého parku, a tak pootočení neodpovídá

## SKLÁRNA

- Středověká sklářská huť. Tavba trvá až 16 hodin.
- Základní sklářské suroviny jsou sklářský písek, soda, potaš a vápenec.

## BRONZOVNA

- Pramen: skanzen v Belgii
- Pec se roztápí, uvnitř se ve speciálních nádobách rozehřívá bronz, ten se poté se odlévá do předem připravených forem. Nad pecí je zavěšena kůže naplněná vodou – chrání před vzplanutím rákosové střechy

## POLOZEMNICE

- Keltská zahloubená polozemnice z mladší doby železné
- Poprvé se objevily v pozdní době kamenné (4.-3. tisíciletí př. n. l.).

Vzhled:

- jednoprostorová polozahloubená stavba, obdélný nebo čtvercový půdorys
- roubené nebo pletené stěny vymazávané hlínou a hliněnou udusanou podlahou

- nadzemní část byla budována z kůlů opletených proutím a jako střešní krytina se zpravidla používal rákos nebo slaměné došky
- uvnitř stavby zahloubené ohniště a nad ním kůže, aby kouř se nešířil po celé místnosti, hlínou vytvarované posezení, občas se zde mohly vyskytovat tkalcovské stavy a pece

Polozemnice na Altamiře:

- Rekonstrukce podle nálezu v Markvarticích u Dolního Bousova z mladší doby železné
- Výstavba zahloubeného domu trvala Altamiře necelé tři roky a zaslouženě patřila k unikátům nejen v České republice. V té době byla plně funkční.
- V dnešní době, díky požáru, který někdo založil, je tato stavba nedokončená, ale probíhají na ní stále rekonstrukce

## **METALURGICKÉ PRACOVÍŠTĚ - HUTĚ**

- Přístřešek pro ochranu pecí
- Na našem území rozkvět výroby a zpracování železa zahájila civilizace Keltů. První železo se vyrábělo v hliněných pecích kamenového tvaru, tzv. železářských dýmačkách.
- Pro výrobu železa se používala železná ruda a dřevěné uhlí.
- Před začátkem tavby se železná ruda drtila do velikostí lískových ořechů a dále se pražila, aby byla zbavena vody a síry.
- Po vytužení a nahřátí pece dřevem se pec postupně prokládala vrstvami dřevěného uhlí a vypražené železné rudy, současně se do pece vháněl vzduch 1 až 2 měchy
- Teplota při výpalu - cca 1100 – 1300 °C. Výsledkem byla železná lupa, která se poté dále nahřívala na cca 800 °C a pak se vytloukáním palicemi zbavovala nežádoucích příměsí.
- Získané železo pak dále zpracovávali prehistoričtí kováři.

## **KERAMICKÉ PRACOVÍŠTĚ**

- Vývoj pecí - lineární pec (vlevo) a svislá pec s roštěm (vpravo)

Vývoj keramiky:

- Vůbec nejstarší výrobky na světě z pálené hlíny pocházejí z Dolních Věstonic - jedná se o lidské a zvířecí sošky a jsou staré více než 25 tisíc let. Stranou nezůstaly ani hudební nástroje - například štěrchátka či bubny.
- K rozvoji přispěli i Keltové, a to hrnčířským kruhem.
- Pro každé období je charakteristický určitý druh, tvar, zdobení, atd.

Proces:

- Pro výrobu keramiky používáme přírodní jíl. Hlínu je nutné napřed důkladně zpracovat, odstranit kamínky a prohníst, aby připomínala hodně husté těsto.

- Menší nádoby stačí vytahovat a vytlačovat prsty z hliněné koule. Větší nádobu budujeme z pásků, které lepíme na sebe, důkladně zahlazujeme mezery mezi nimi a postupně tak získáváme tvar nádoby. Ouška a další výčnělky vytvarujeme zvlášť a pečlivě přilepíme.

Výpal v roštové peci:

- Nádoby je nutné nechat vysušit 1-2 týdny. Před výpalem se v peci zhruba 4 hodiny zatápí. Čím vyšší teplota, tím odolnější naše keramika bude.
- Celý výpal trvá asi 4 hodiny. V poslední hodinu je dobré pec rozjet na co nejvyšší teplotu.
- Asi po 24 hodinách můžeme pec otevřít a podívat se, jak výpal dopadl.

## **PEKAŘSKÁ DÍLNA**

- Pramen: skanzen v rakouském Asparnu, ze starší doby železné

Placky na kameni:

- Kámen se roztápí zhruba 2 hodiny, poté se pečou placky
- Těsto: ovesné vločky, mouka, sůl, mléko. Upečené placky se namažou medem či posolí

Pec na chleba:

- Staví se na několikrát (aby dobře vyschla a při pečení nepraskla). Používá se hlína z naší hlinice, voda, písek, trocha sena.

Pečení chleba:

- Těsto: mouka, mléko, sůl, kmín a kvásek (dělá se ze starého chleba a mléka). Pak se udělá chleba a nechá se chvíli „odpočinout“
- Pec se roztápí zhruba 2 hodiny, pak se pec vymete svazkem větviček
- Poté se dá dovnitř chleba a oba otvory se zadělají hliněnými zátkami a zamaží hlínou.
- Chleba se peče cca 2 hodiny (dle velikosti pece, velikosti chleba a délky vytápění pece). Pec se nesmí během té doby otevřít, jinak teplo uteče a chleba se už nedopeče.

Mlýn:

- Nejprve se používala znotěrka (plochý kámen a kulatý kámen), poté už mlýn (dva opracované kameny, které do sebe zapadaly). Mletí si zde můžete vyzkoušet.  
ra

## **TKALCOVSKÁ DÍLNA**

- Pramen: skanzen v dánském Lejre, rekonstrukce stavu z období Neolitu
- Dominantou je tkalcovský stav. Používali se dva typy a to horizontální a svislé.
- Samotné tkaní látky je zajímavý, ale dost časově náročný experiment. Pro představu utkat pruh látky metr dlouhý a 20 cm široký trvá i s přípravou okolo 16 hodin.

Stav se skládá z:

- Rám, vidlice, brdo (tyč, kde je jedna polovina osnova přivázaná nitkami), rozdělovací tyč, osnova (svislé nitě ve tkanině, rozdělené na dvě poloviny systémem první, druhá), závaží, člunek s útkem (příčná nit tkaniny), prošlup (mezera mezi osnovou).

Další ukázkou tkalcovské techniky je tkaní na karetkách:

- Pomůcky – destičky (karetky) z kostí. Používaly se jistě i dřevěné, ale ty se nezachovaly.
- Pomocí karetek se dají tkát pásy, popruhy, řemínky a tkané ozdobné opasky.
- Při pletení karetek je nutné počítat s velkým odpadem (téměř půl metru na uvázání karetek a zátěže). Čas potřebný ke tkaní není tak velký.

## **KLUBOVNA**

- Autor projektu : inženýr architekt Jiří Štěrba
- Vzorem byla rekonstrukce keltských usedlostí v anglickém Buster Hillu

Velká klubovna:

- Po obvodu klubovny je výstavka dětských experimentů a artefaktů z okresního muzea v Mladé Boleslavi

Předsín:

- Hliněné plastiky dvou bizonů - repliky z jeskyně ve Francii (12 000 př.n.l.)

Malá klubovna s krbem:

- Na stěnách jsou kompozice maleb z jeskyní ve Španělsku (Altamira) a Francii (Lescaux a Niaux – čti Leskó a Nió)
- Malby namaloval akademický malíř Stanislav Kovář a plastiky na krbu i v předsíni vytvořil Radek Najman a Martin Knespl